

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Kultureel Tijdschrift van de Heemkundige en
Historische Kring Gent V.Z.W.

Redactie-adres : Sint-Lievensdoorgang 1, 9000 Gent

9de Jaargang nr. 1

15 januari 1980

Ere-voorzitter : J. Tytgat, ere-notaris

Voorzitter : G. Hebbelynck

Onder-Voorzitter : H. Collumbien

Secretaris : R. Van Geluwe

Penningmeester : A. Verbeke

Ruildienst : Van Geluwe-Eggermont A., Mâisstraat 235, Gent

Secretariaat : Mâisstraat 235, Gent. - Tel. 26 23 28

Postrekening : 000-105.04.73-60 - Heemkundige en Historische
Kring Gent, Koggestraat 14, Gent

Lidgeld : 200 fr. per jaar.

INHOUD

Gent in 1868	3
Baard Vermeulen	29
De Heuverpoort	49
Een Brief van een Gentenaar uit Mexico	56
Het Plan Goethals	58
Bibliografie	61

Bibliotheek en wekelijkse bijeenkomsten : in het Documentatie-
centrum voor Streekgeschiedenis, Convent Engelbertus, Groot Be-
gijnhof, huis nr. 46, Sint-Amandsberg : elke zondag van 10 tot 12
uur. (uitgenomen op feestdagen). Gesloten in juli en augustus.

Verantwoordelijke uitgever : G. Hebbelynck, Voorhoutkaai 40, Gent
Elke auteur is alleen verantwoordelijk voor zijn bijdrage.

Uitgegeven met de steun van het stadsbestuur van Gent en van het
Provinciebestuur van Oost-Vlaanderen.

GEACHTE LEDEN,

Een groot aantal leden hebben hun bijdrage voor 1980 onmiddellijk gestort. Aan allen : onze oprechte dank. Natuurlijk zijn er nog een honderdtal achterblijvers. Het januari-nummer wordt nog gezonden aan al de leden van 1979. De leden, die hun bijdrage voor 1980 niet vóór 1 maart hebben gestort, zullen het maartnummer niet ontvangen. Het maartnummer zal onder meer de volgende artikels bevatten :
Gent in 1869 en de Petercellepoort.

Op zondag 27 januari om 14 uur 30 : bezoek aan NIEUWEN-BOSCH onder de leiding van Juffr. G. De Reu, stadsgids. Samenkomst : Lange Violettenstraat, 59 Gent.

Op woensdag 20 februari om 20 uur in de conferentiezaal van het Cultureel Centrum Bank Brussel - Lambert, Graaf van Vlaanderenplein 5, Gent, voordracht met dia-projectie door de Heer Geert Van Doorne, licentiaat kunstgeschiedenis en-oudheidkunde, over "DE GENTSE STADSVERSTERKINGEN van de Middeleeuwen tot de 18de eeuw."

VORIGE JAARGANGEN GHENDTSCHÉ TYDINGHEN :

De volledige jaargangen 1977, 1978 en 1979 zijn nog verkrijgbaar.
Prijs : 200 fr.

Van de vorige jaargangen zijn nog beschikbaar :

1973 : n. 5, 6, 7-8, 9, 11, 12.

1974 : n. 6

1975 : n. 1

1976 : n. 2, 3, 4, 5, 6

Prijs per nummer : 40 fr.

De tijdschriften kunnen afgehaald worden elke zondag in het Documentatiecentrum. Bij storting op postrekening gelieve de portkosten bij te voegen : 1 of 2 nummers : 12 fr., 3 of 4 nummers : 25 fr., meer dan vier nummers : 30 fr.

GENT IN 1868

Tot einde 1867 beschikken we slechts over geschreven verslagen van de vergaderingen van de gemeenteraad, verslagen die niet altijd volledig de tussenkomsten van de gemeenteraadsleden weergeven. Vanaf 1868 worden de gesprekken stenografisch opgenomen en beschikken we over gedrukte verslagen, het Bulletin Communal.

6 januari : Max Roose, leraar aan het atheneum, houdt in het Van Crombrugge-geenootschap een voordracht met als onderwerp "Vlaamschgezind is volksgezind".

12 januari : Heden had de plechtige ontvangst plaats van de zoeaaf Jozef van Meerschaert. Hij is in stoet met muziek voorop naar het lokaal van de Bescherming der Jonge Werklieden geleid.

26 januari : De Werkersbond houdt een meeting in De Prins in de Ramen. Onderwerpen : afschaffing van de loting, vragen aan de senaat een wet te stemmen, die bepaalt dat de rechters in Vlaanderen de Vlaamse taal moeten kennen, bedanking aan de Maere voor zijn tussenkomst in het Parlement.

3 februari : De Volksonderrichtsbond houdt een meeting in de zaal Polka en behandelt dezelfde onderwerpen van de vorige meeting. De Beurzencourant schrijft : "Meeting te Gent tegen het militarismus en het fransquillonismus". Er wordt een brief van E. Moyson voorgelezen, waaruit blijkt dat zijn gezondheid hem niet toelaat de vergadering bij te wonen.

5 februari : De Heer Lovaert, orgelmaker te Gent, heeft in de kerk te Denderwindeke een nieuw orgel geplaatst, gemaakt volgens een nieuw stelsel met twintig registers.

8 februari : In januari heeft de Zonder Naam uitgedeeld : 1260 broden, 22 050 kg. kolen, 1 910 kg. aardappelen, 248 dekens, 48 hemden, in geld 794,99 fr. met als totaal bedrag drieduizend frank. Door het gebrek aan werk en de buitengewone duurte van de levensmiddelen groeit de nood nog aan.

10 februari : Te Joost te Noode wordt het grafmonument van Michel Van der Voort ingehuldigd. De Gentse delegatie is talrijk : het Vlaamsch Verbond, het Vlaamsche Volk, de Broederlijke Wevers, de maatschappij van de spinners, het Van Crombrugge geenootschap, Broedermin en Taalijver, de maatschappij de Noodlijdende Broeders, de Vereenigde Broeders Schilders, de Eendracht van Meulestede. Er werd een vers voorgelezen van E. Moyson.

Hij is niet meer, de vrome Vaderlander,
Die dertig jaar voor Vlaand'rens rechten streed.
Hij is niet meer, de wakk're tegenstander,
Van al wie 't volk verdrukte en lijden deed.
Wie zal hem nog zulk een voorbeeld geven ?
Wie was, als hij, belangloos, trouw en koen ?
Waarom, Michiel, zijt G'ons niet bijgebleven ?
De Vlaamsche Zaak had nog Uw hulp van doen !
De Gentenaars De Ridder, Seranne, Massijn en Lod. De Vriese voerden er het woord.

11 februari : Le Bien Public deelt mede, dat de inschrijvingen door verschillende katholieke kranten geopend ten voordele van het pauselijk leger een som van 126 000,92 fr. hebben opgebracht.

11 februari : De gemeenteraad herziet het besluit van 13.12.1851 op het ruimen. Het ruimen wordt toegelaten van 1 november tot 30 april van 11 uur 's avonds tot 5 uur 's morgens en van 1 mei tot 31 oktober van 11 uur 's avonds tot vier uur 's morgens. Overdag is het ruimen toegelaten voor het reukloos systeem.

De Frère-Orbanlaan zal op de helft van zijn breedte worden gekasseid.

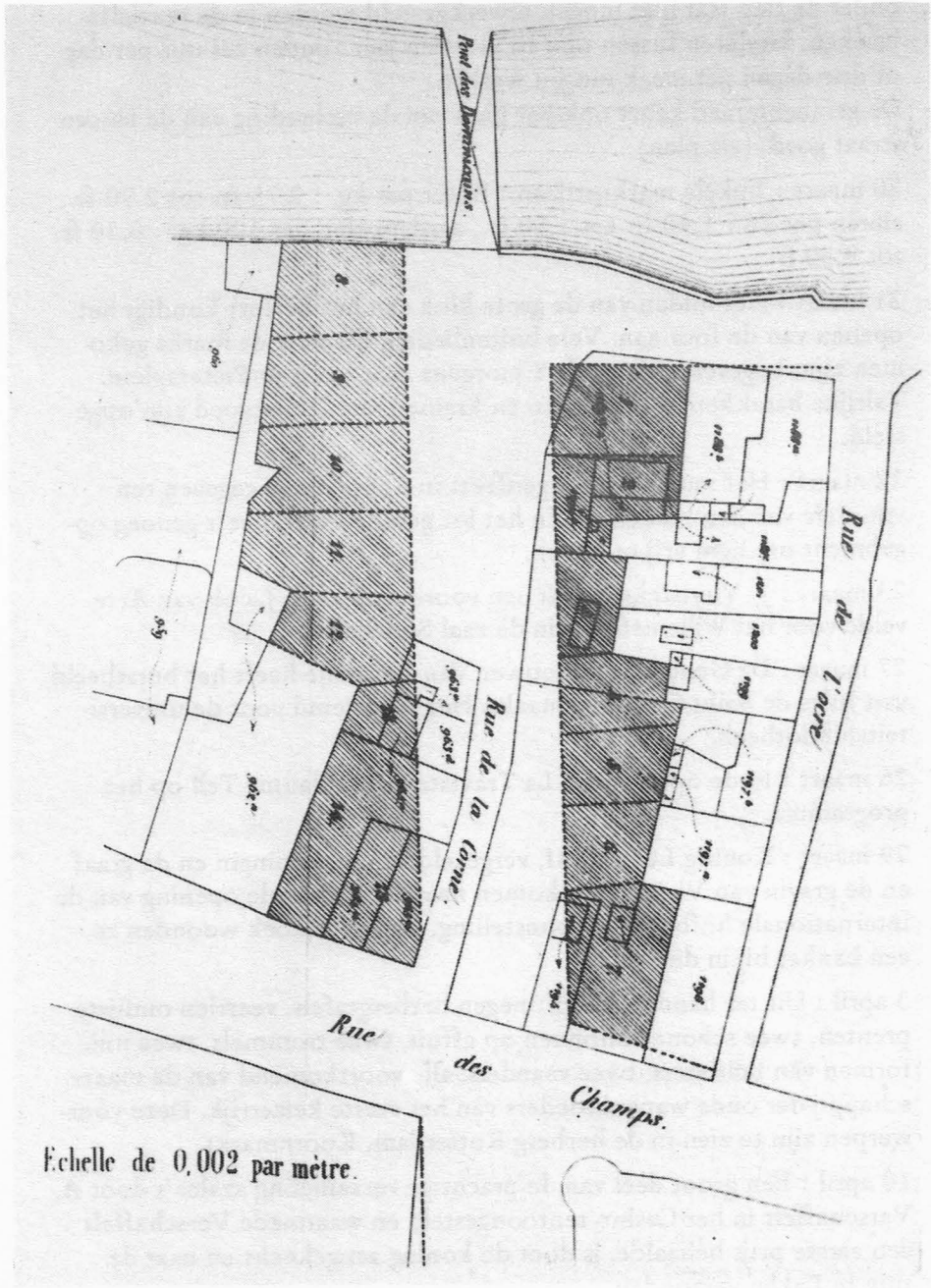
20 februari : Schepen Wagener heeft voor de Nijverheids- en Handelskring een voordracht gehouden over het werk van vrouwen en kinderen. Hij verdedigde het standpunt, dat een wet tot regeling van de werken van de vrouwen en kinderen noodzakelijk en dringend is.

22 februari : De Uilenzangerskring A.B.C. zal zondagavond de voornaamste herbergen en koffiehuisen bezoeken en er geld inzamelen voor de Zonder Naam.

23 februari : In Spiegelhove houdt de Vlaamsch Liberale Vereeniging een vergadering. Aan het bureau : J. Vuylsteke, voorzitter, als ook Pol de Schamphelaere, Heremans, Rolin-Jaequemijns, Sunaert, Vervier. Volgens de G. van Gent waren er meer dan tweeduizend aanwezigen. Er werd geprotesteerd tegen de vermeerdering van de krijgslasten, tegen de bestendige legers en tegen de loting. Spreker H. Peters van Antwerpen betoogde, dat de kazerne geen school is van beschaving. Echte beschaving is het verplicht onderwijs. P. Janson van Brussel verklaarde, dat volgens de Grondwet alle Belgen gelijk zijn voor de wet, maar de loting verbreekt de gelijkheid.

16 maart : In de zaal Sodaliteit wordt de eerste volksvoordracht ingericht door het Willemsfonds gehouden. Max Rooses handelde over het doel en het nut van de volksvoordrachten.

De gemeenteraad keurt een petitie aan de regering en het parlement

goed, waarin gevraagd wordt een wet te stemmen, waarbij de arbeid van de kinderen wordt geregeld. Er wordt voorgesteld, dat kinderen onder de tien jaar niet mogen tewerkgesteld worden in de textielfabrieken, kinderen tussen tien en veertien jaar zouden zes uur per dag of drie dagen per week mogen werken.

De gemeenteraad keurt ook het plan van de verbreding van de Hoornstraat goed. (zie plan)

20 maart : Enkele marktprijzen : Boter per kg. : 2,75 fr. tot 2,90 fr., eieren per 26 : 1,40 fr. tot 1,50 fr., aardappelen per 100 kg. : 8,50 fr. tot 9,50 fr.

21 maart : Het luiden van de grote klok van het Belfort kondigt het openen van de foor aan. Vele buitenlieden, die naar de markt gekomen zijn, begeven zich reeds 's morgens naar het Sint-Pietersplein. Talrijke barakken, wafelhuizen en kramen met lekkergoed zijn opgesteld.

22 maart : Het muzikaal morgenfeest in Spiegelhove gegeven ten voordele van een kulder, die in het lot gevallen was, heeft genoeg opgebracht om hem vrij te kopen.

23 maart : J. Vuylsteke houdt een voordracht over Jacob van Artevelde voor het Willemsfonds in de zaal Sodaliteit.

27 maart : De Gentse beeldhouwer Van Eenaeme heeft het borstbeeld van Jules de Saint-Genois gemaakt. Het is bestemd voor de universiteitsbibliotheek.

26 maart : In de opera staan La Traviata en Guillaume Tell op het programma.

29 maart : Koning Leopold II, vergezeld van de koningin en de graaf en de gravin van Vlaanderen komen naar Gent voor de opening van de internationale hofbouwtenoonstelling. Na het bezoek woonden ze een banket bij in de opera.

3 april : Uit ter hand te koop : negen herbergtafels, veertien omlijste prenten, twee schone kanonnen op affuit, twee trommels, twee uniformen van tamboers, twee vaandels, alle voortkomend van de maatschappij der oude wapenbroeders van het eerste keizerrijk. Deze voorwerpen zijn te zien in de herberg Rotterdam, Koornmarkt.

10 april : Een groot deel van de prachtige verzameling azalea's door A. Verschaffelt in het Casino tentoongesteld en waarmede Verschaffelt een eerste prijs behaalde, is door de koning aangekocht en naar de tuin te Laken verzonden.

Het gemeentebestuur van Spa heeft aan Em. de Gobert, fabrikant in

meubelen en wonende Regnessestraat (van Sint-Janstraat tot Biezenkapel) de levering toegekend van het meubilair van het groot badgesticht voor de som van 42 000 fr.

25 april : De kerk van het H. Kerst is verrijkt met een nieuwe schildery van onze stadsgenoot J. De Vriendt. Het tafereel verbeeldt de H. Maagd, gezegd Onze Lieve Vrouw van Weeën.

27 april : De gemeenteraad keurt een besluit goed, waarbij een belasting van 11 % op het kadastraal inkomen zal worden geheven vanaf 1.1.1868 op de eigendommen, die ontslagen zijn van de grondbelasting volgens de wet van 28.3.1828. Volgens deze wet genoten nieuwe gebouwen een vrijstelling van grondbelasting gedurende acht jaar. Voor de gebouwen onderworpen aan de grondbelasting beliep deze belasting 11,78 % (6,70 % voor de staat, 14 add. opcentimes voor de provincie = 0,94 %, 32 add. opcentimes voor de stad). De nieuwe belasting werd goedgekeurd met vijftien stemmen voor, acht tegen (Lebègue, de Hemptinne, Guequier, Vandenberghe, Hulin, Morel, A. Vandenberghe en van der Maele) en twee onthoudingen (Picquaert en Scribe). Deze belasting was natuurlijk niet sympathiek voor de eigenaars van nieuwe woningen en voor de aannemers, die vreesden minder werk te hebben. In 1869 zijn er gemeenteraadsverkiezingen en de elf procent-belasting zal de inzet zijn van een felle kiesstrijd.

Aan L. Gérard wordt de toelating verleend een gedeelte van de Plottersgracht te overwelven. Fredericq stelt voor een hondenbelasting in te voeren, met als doel het aantal honden in de stad te beperken. In 1829 was een hondenbelasting ingevoerd, maar in 1836 was ze afgeschaft, omdat de opbrengst te gering was (1500 fr. tot 1700 fr. per jaar) en ook omdat deze belasting erg onpopulair was. Op 22 juni zal de gemeenteraad het invoeren van een hondenbelasting verwerpen met dertien stemmen voor en veertien stemmen tegen.

29 april : Te Gent overleed Polydoor Van der Meersch. Hij was archivaris van de provincie Oost-Vlaanderen en publiceerde een groot aantal artikels in de *Messenger des Sciences Historiques*. Verder publiceerde hij : *Memoriaal der stad Gent 1301-1737*, *Inventaire des cartes et des plans conservés dans la Flandre Orientale* en de *L'état de la mendicité dans les Pays-Bas autrichiens*. Te Gent overleed nog A.E. Gheldolf, rechter, daarna senator. Gheldolf maakte zich verdienstelijk door het werk van Warnkönig "Flandrische Staats- und Rechtsgeschichte bis zum Jahre 1305" te vertalen in het Frans. Warnkönig was van 1831 tot 1836 hoogleraar te Gent.

1 mei : De Weversmaatschappij heeft aan de fabrikanten een brief ge-

zonden, waarbij gevraagd wordt de werktijden te regelen : zondagwerk volledig afschaffen, maximum twaalf uur per dag, maandag zo als naar gewoonte het werk beëindigen om vier uur 's namiddags. Te Gent verschijnt een nieuw weekblad "De Godsdienstige Week van Vlaanderen". Het blad zal tot in 1914 verschijnen en na de eerste wereldoorlog opnieuw verschijnen tot in 1940.

4 mei : "Het jaarlijks feest ter nagedachtenis van de dood des keizers voorgevallen op 5 mei 1821 heeft heden wederom plaats gehad. De broeders waren voor negen uur in de Sint-Jacobskerk ter bijwoning van de dienst, die met de gewone plechtigheid geschiedde. Vandaar trokken ze naar Sint-Amandsberg alwaar men bezig was de nog ontbrekende namen op het monument te plaatsen. Men schaarde zich rond de gedenkzuil alwaar de voorzitter een korte en gepaste toespraak hield behelzende de opwekking tot broederlijke eensgezindheid. Vandaar begaven zij zich naar de estaminet De Kat op de Vrijdagmarkt, alwaar een diner gemaakt was. De broeders aten er recht smakelijk en de President de gulhartige vrolijkheid, eensgezindheid en voorbeeldig gedrag der broeders ziende, stelde voor enige toepasselijke liederen te zingen, waarmede de voorzitter en de ondervoorzitter de leden tot laat in de avond wisten te vermaken, zodat een ieder dit feest met genoegen en blijdschap wenste weder te zien." Dit is het laatste verslag, dat werd opgesteld door de secretaris van de Napoleonisten Jonglas. Hij zelf was toen reeds tachtig jaar oud. Fier tekende hij het verslag : "P. Jonglas, Ridder van het Leopoldsorde".

20 mei : De aardewerkers, die aan de Nederschelde werken, winnen 2,75 fr. tot 3 frank per dag en werken van 5 uur 's morgens tot acht uur 's avonds.

Te Gent overleed Jan Groverman. Hij was geboren te Gent op 24 november 1794. Licentiaat in de rechten was hij procureur des konings tijdens het Verenigd Koninkrijk. Hij was gedurende vele jaren lid van de gemeenteraad.

7 juni : De gekende en wel gekalante danszaal Philharmonie met grote hof en ruime zalen is over te nemen.

8 juni : Donderdag laatst heeft een konvooi van 21 jonge lieden onze stad verlaten om dienst te nemen bij de pauselijke zoeaven. Men telt onder hen 17 Vlamingen en vier Hollanders. Onder deze 17 Vlamingen zijn er elf, die hun dienstaanneming voor de tweede of derde maal vernieuwen. In 1868 zullen zestien Genteaars dienst nemen bij de pauselijke zoeaven.

9 juni : Ter vervanging van de overleden senator Gheldolf wordt Ca-

miel De Bast verkozen met 1568 stemmen op 1661. Er was geen tegenkandidaat.

11 juni : Een zonderlinge weddenschap. Zondag had in het Boldershof een weddenschap plaats. Door een persoon was gewed, dat hij met zijn kameraad honderd eieren zou opeten. Om zeven uur deed hij zijn intrede in de herberg vergezeld van zijn vriend. De wedder en zijn vriend zetten zich aan tafel en de honderd eieren werden hun in tien eierkoeken opgediend. De man at er niet veel van, maar toch waren de tien eierkoeken na een kwartier, dank zij de verbazende eetlust van zijn kameraad, die sedert de vorige dag niets gegeten had en geen ander was dan de kameraad van de H. Antonius, namelijk een zeer fatsoenlijk en wel opgebracht varken. De klucht heeft zodanig doen lachen dat de vensterruiten van de herberg er van op straat in stukken gevallen zijn. De Gazette van Gent vindt het een zonderlinge klucht, daar er zo veel arme mensen in deze tijd aardappelen met azijnsaus moeten eten. De verantwoordelijkheid voor dit verhaal laten we natuurlijk aan onze G. van Gent.

14 juni : Morgen zullen in de herberg de Drie Linden buiten de Heuvelpoort tegen het kerkhof verscheidene prijzen te winnen zijn met kuipkensteken. Er zal ook een prijs zijn voor het drolligste kostuum.

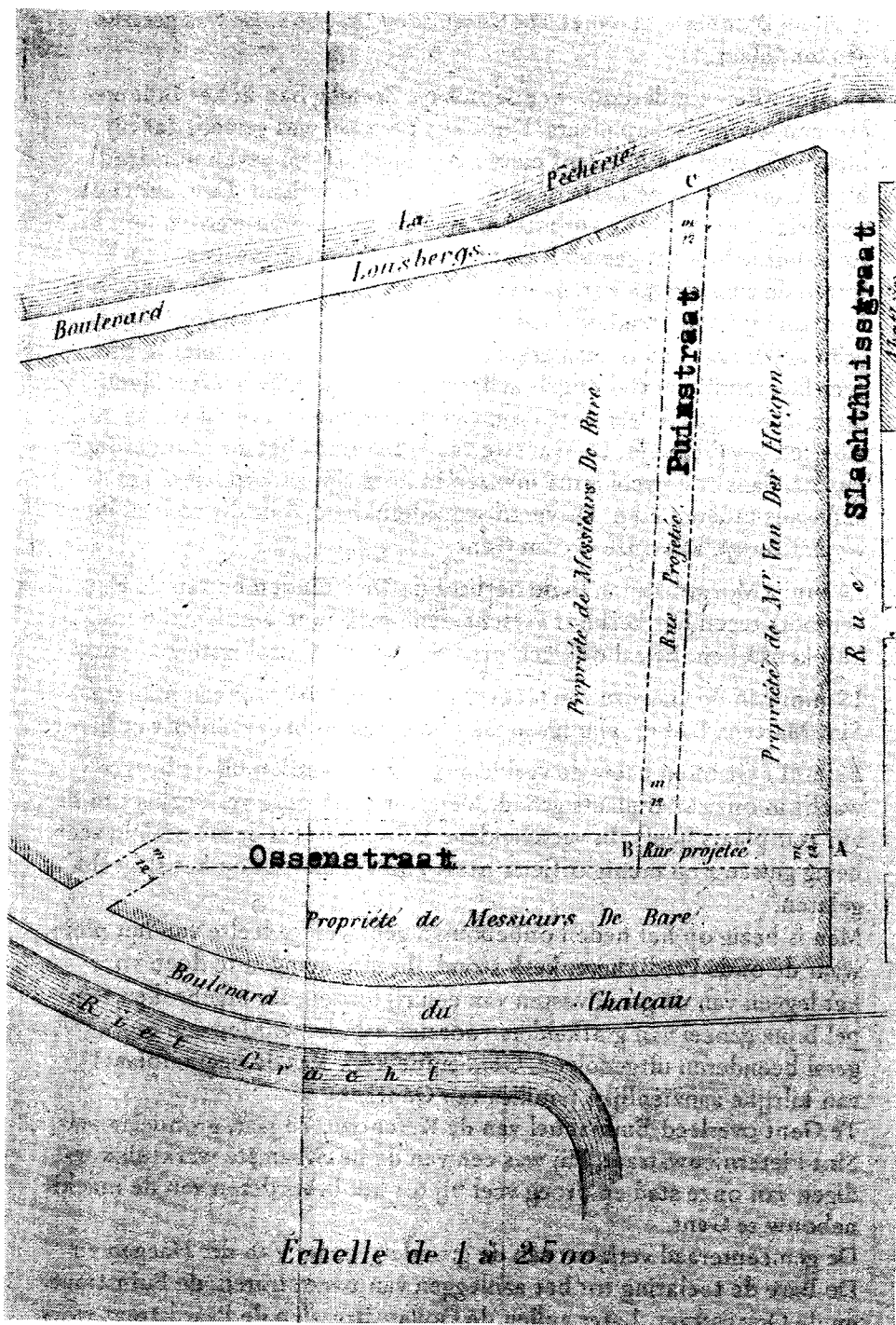
19 juni : In de Gazette van Gent staat een verhaal over een man uit Sint-Martens Latem, zijn leven lang bedelaar en bedevaarder van beroep.

22 juni : Gisteren heeft de verkiezing voor de graden bij de burgerwacht in onze stad plaats gehad. Men weet, dat deze verkiezing om de vijf jaar plaats heeft. In verscheidene kompagnies is de worsteling zeer hevig geweest en menig officier heeft zijn epauletten op het slagveld gelaten.

Men is bezig op het heden onbebouwd gebleven gedeelte van het plein, waar de oude Predikherenkerk stond, de uitgravingen te doen voor het leggen van de grondvesten van een rij huizen. De afgebroken tempel bijna geheel van grafkelders voorzien zijnde, worden een groot getal beenderen uitgedolven. Genoemde kerk was de begraafplaats van talrijke aanzienlijke families van Gent.

Te Gent overleed Emmanuel van de Kerchove, 78 jaar, grondeigenaar, Sint-Pieternieuwstraat. Hij was een van de bekwaamste werktuigkundigen van onze stad en droeg veel bij tot het bevorderen van de machinbouw te Gent.

De gemeenteraad verleent aan de grondeigenaars Van der Haegen en De Bare de toelating tot het aanleggen van twee straten, de Puinstraat en de Ossenstraat. Later zullen de Oilamstraat en de Paardstraat wor-

MAATSCHAPPIJ : VOORUIT

KENSPREUK : *Bemin uwe naasten.*

BERICHT.

De bovengenoemde Maatschappij heeft in hare zitting van 7 Juni besloten, TWEE VOLKSVERGADERINGEN in te richten. De eerste vergadering zal plaats hebben ZONDAG toekomende, 21 Juni, in den estaminet *St-Zacheus*, St-Gillesstraat n° 9, uitkomende op de Slijpstraat. De tweede vergadering zal gehouden worden ZONDAG, 28 Juni 1868, in den estaminet *De Krins*, Ram n° 26, telkens om 10 ure 's morgens. Verders zal de Maatschappij in beide plaatsen hare twee-maandelijksche vergaderingen houden voor de leden van deze wijken, maar altijd op verschillende zondagen.

Deze vergaderingen worden gehouden om de werkingen der Maatschappij *Vooruit* bekend te maken en om eenieder in de gelegenheid te stellen, met de bestaande Maatschappijen van Gent in betrekking te komen, en ook om ieder lid zooveel gemak mogelijk te verschaffen tot het bijwoonen der vergaderingen van de Maatschappij.

Personen vreemd aan de maatschappij zullen het woord geweigerd worden.

De hoofdzetel der Maatschappij blijft in den estaminet *De Harmonie*, hoek der St-Hubertstraat (St-Pieters).

Namens het Bestuur :

De Schrijver,
L. VANDER BERGHE.

De eerste Voorzitter,
J. DOUVILLIER.

Dagorde der vergadering van 21 Juni :

1. Verslag en toestand der Maatschappij;
2. Over de hedenlaagsche werking der Maatschappij.

Dagorde der vergadering van 28 Juni :

Over het doel die de Maatschappij zoekt te bereiken in de toekomst.

den aangelegd.

27 juni : In het Hotel Royal wordt aan Metdepenningen een banket aangeboden ter gelegenheid van de vijftigste verjaring van zijn intrede in de balie. Metdepenningen ontving een prachtig album met de portretten van al de advocaten, die deel namen aan het banket.

4 juli : Er wordt hevig geklaagd over de opkoperij van eetwaren, die op grote schaal worden uitgevoerd en waaraan men de ongehoorde duurte van boter, eieren en andere waren toeschrijft.

18 juli : In 1868 worden talrijke meetings gehouden en de politie gaat alles zorgvuldig na. Zo weten we uit een brief dat de drukker Hage, wonende Brusselsestraat, aan de politiecommissaris een exemplaar van de drukwerken bezorgt, die hij drukt voor de werkersverenigingen. Eens bleven stakende wevers bij het drukken van een vlugschrift aanwezig, waardoor Hage geen exemplaar kon bemachtigen. Hage maakte een afschrift, dat hij aan de politie bezorgde.

Hier nu een uittreksel van een verslag van een politiecommissaris :
"Jean Seranne est né à Gand le 3 mai 1842, il est tisserand, demeurant Muide, 222. Il a été condamné le 10 août 1861 à six mois de prison pour coalition et rebellion envers la police. Il a des relations avec les ouvriers gens de son espèce et il jouit d'une très mauvaise réputation. Je dois également vous faire connaître que l'influence que le susdit Seranne exerce sur les ouvriers est très médiocre, car ils sont sur le point de nommer un autre président". Seranne was sedert half 1867 voorzitter van de Broederlijke Wevers als opvolger van De Ridder, die een vriend van Seranne was.

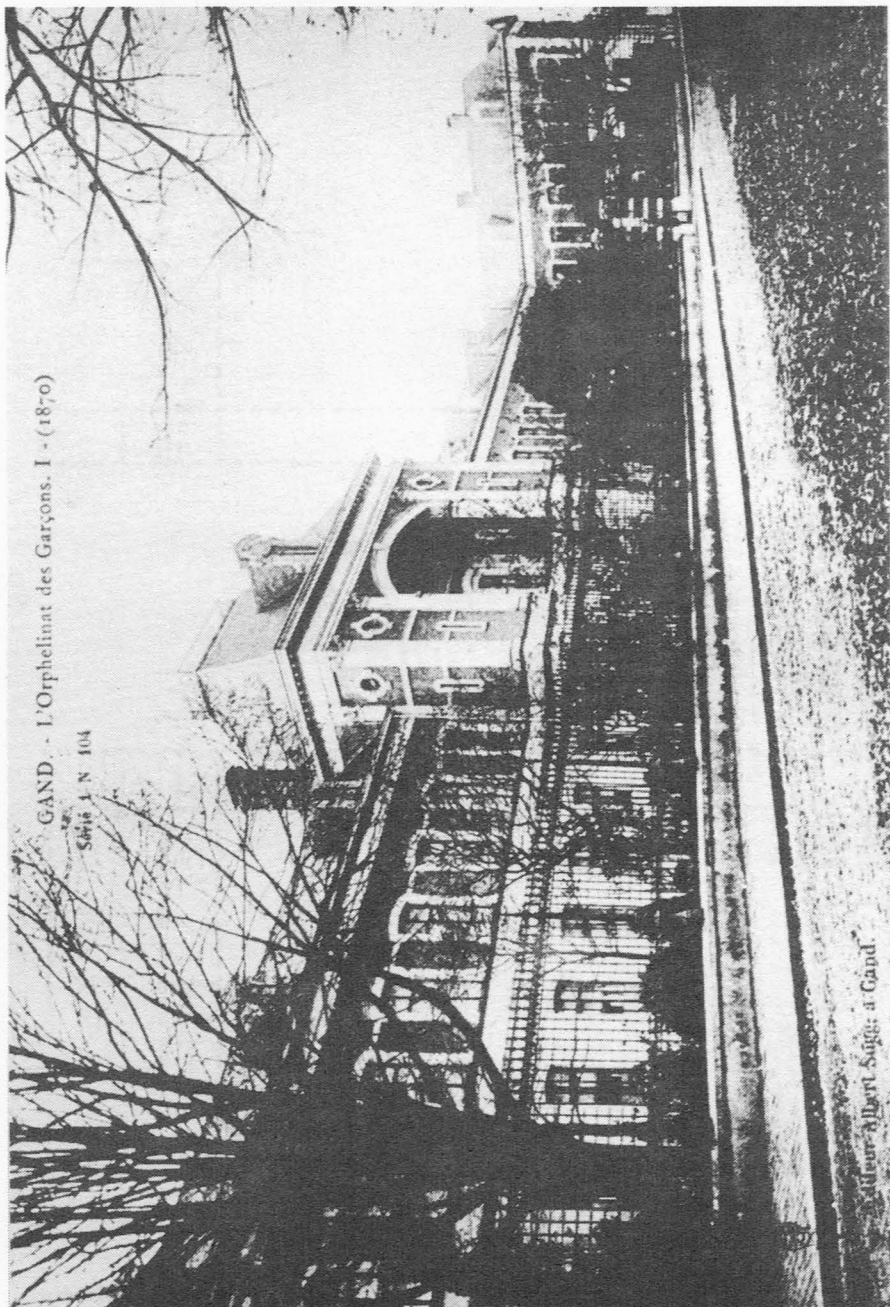
26 juli : Verkoop van een water-, olie- en graanmolen Visserij. Watermolen : 278 m², woonhuis 61 m², woonhuis 31 m². Verhuurd tegen 6,50 fr. per maand.

Te koop : Houten korenwindmolen en woning te Ledeberg langs de kalseide van Gent naar Merelbeke. 1800 m².

27 juli : De langdurige warmte lokt alle dagen veel zwemmers naar de badplaats achter Akkergermerk. De bestuurder heeft een dienst van omnibussen ingericht, die dagelijks van de hoek van de Brabantdam tot aan het zwembad zal rijden tot 6 1/2, 11 1/4, 16, 17, 18 en 19 uur. Terugkeer om 16 1/2, 17 1/2 en 18 1/2.

De zangafdeling van het Van Crombrugge genootschap zal niet deelnemen aan het festival te Ledeberg, omdat de uitnodiging uitsluitend in het Frans is opgesteld, wat beschouwd wordt als een miskennis van de moedertaal.

29 juli : Gisteren vierden de naaisters hun mestdag. Menige bankwa-

GAND. - L'Orphelinat des Garçons. I - (1870)

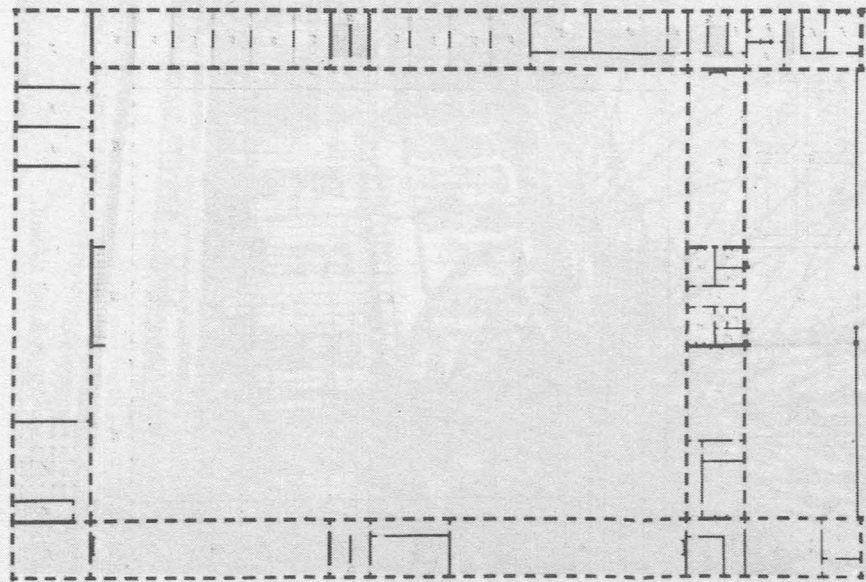
Série I N 104

Monsieur Albert Sage, à Gand.

Het Jongensweeshuis

LÉGENDE.

- 1 Vestibule.
- 2 Vestibule.
- 3 Vestibule.
- 4 Vestibule des enfants.
- 5 Salle de réunion.
- 6 Cabinet.
- 7 Classeur et Appendances.
- 8 Salle à manger.
- 9 Salle à manger.
- 10 Bibliothèque de Chantiers.
- 11 Salle de classe.
- 12 Bibliothèque.
- 13 Vestibule.
- 14 Classeur.
- 15 Salle de musique.
- 16 Chantiers.
- 17 Salle de gymnastique.
- 18 Bureau.
- 19 Vestibule.
- 20 Salle de jeux.
- 21 Corridor principal.
- 22 Corridor.
- 23 Vestibule.
- 24 Vestibule.
- 25 Vestibule.
- 26 Vestibule et Appendances.
- 27 Vestibule à rouler.

Echelle de 0.002 mètre

Plan de l'école pour le Jongensweeshuis
 Chantiers, Amsterdam
 le 7 Mars 1905
 J. van der Wal, Architecte

gens en andere rijtuigen doorkruisten de stad. Vele groepen waren vergezeld van een of twee muzikanten. De danszalen werden druk bezocht.

1 augustus : De gemeenteraad keurt het plan van het te bouwen jongensweeshuis opgesteld door architect Pauli goed.

8 augustus : Als gevolg op een verzoekschrift van de Vlaamsch Liberale Vereniging, het Willemsfonds en het Van Crombrugghe-genootschap zal als proef het Jaarverslag ook in het Nederlands gepubliceerd worden. De gemeenteraad keurt een lening van zeventien miljoen - een enorm bedrag voor die tijd - goed om een aantal grote werken te financieren. De voorziene werken worden ingedeeld in twee reeksen. Eerste reeks : 1 verbreden straten (Oudburg, Bagattenstraat), gezondmaking wijken Batavia en Nederscheldewijk : 2.300.000 fr.

2 verbeteren beluiken : 100.000 fr.

3 aanleggen voetpaden : 220 000 fr.

4 herbouwen bruggen in slechte staat : 242 000 fr.

5 werken Stapelhuis : 78 000 fr.

6 Werken in het belang van de nijverheid, handel, openbare gezondheid : 500 000 fr.

7 bouwen schietstand burgerwacht : 60 000 fr.

8 onderwijs en schone kunsten (bouwen scholen) : 500 000 fr.

Tweede reeks (minder dringende werken)

1 openen en verbreden van straten : 2 000 000 fr.

2 aanleggen van voetpaden : 100 000 fr.

3 werken in het belang van nijverheid en handel : 600 000 fr.

De lening had een duur van 66 jaar (dus tot in 1934) en werd uitgegeven tegen 93,50 % met 3 % interest.

13 augustus : Eergisteren had in het lokaal van de Sint-Jozefskring de prijsuitreiking plaats aan de leerlingen van de school Sint-Lucas, die vijf jaar geleden te Gent werd opgericht. De school telt thans 97 leerlingen.

16 augustus : De maatschappij De Blikken Muzikanten in de herberg Het Leeuwken, Sint-Pietersvrouwstraat, ontvangt een nieuw vaandel. De vereniging telt zestig spelende leden.

Te Gent overleed Karel Onderet, auteur van een groot aantal toneelwerken. (Biografie : zie G. Tydinghen jg. 1975 blz. 228)

22 augustus : Een politieverslag : Jan Seranne werd herkozen tot voorzitter van de wevers. Volgens sommige werklieden heeft Seranne de Internationale medegedeeld, dat het Weversgezelschap zal toetreden tot de Internationale.

26 augustus : Julius Sabbe heeft met onderscheiding het diploma van leraar in de Nederlandse taal voor het middelbaar onderwijs te Luik behaald. Hierbij een verklaring : de leraars atheneum werden gevormd aan de Ecole normale supérieure te Luik. Julius Sabbe werd geboren te Gent op 14 februari 1846. Hij onderging de invloed van Julius Vuylsteke en behoorde tot de stichters van het Volksbelang. Wat verder zullen we J. Sabbe opnieuw ontmoeten.

28 augustus : De ongehoorde duurte van boter en eieren dwingt vele gezinnen over deze twee producten een kruisje te maken. In plaats van boter en eieren eten vele gezinnen nu varkensvet of appel- en perenstroop op hun brood. Ongelukkiglijk valt op het varkensvet soms veel te zeggen : 't zijn niet altijd varkens, die het leveren. Op 20.8. ging de boter te Oudenaarde van 3 tot 3,50 fr. per kg.

In de Beurzencourant verschijnt een oproep van het de Werkersbond tot het bijwonen van een vergadering op 31 augustus in het lokaal Sint-Jacobs, Kleine Botermarkt, met als doel een afdeling van de Internationale te Gent op te richten en een voorlopig bestuur aan te stellen. De oproep is ondertekend door Seranne. Hieruit kunnen we besluiten, dat er dan reeds contacten moeten zijn tussen Gentenaars en de afdeling van de Internationale te Brussel. Van deze vergadering hebben we nergens een verslag gevonden. Zeker moet de vergadering zijn doorgestaan, want op het derde congres van de Internationale gehouden te Brussel op 6-13 september 1868 is er een Gentse vertegenwoordiging : Vanschaftingen, kamslager, Van Pottelsberghe, kleermaker, Seranne, vertegenwoordiger Broederlijke Wevers, Adolphe Teirlinck : een onderwijzer. Op de vorige congressen gehouden te Genève in 1866 en te Lausanne in 1867 waren geen Gentenaars, wel enkele Brusselaars. (zie : Oscar Testut : L'Internationale, Paris 1871). De mededeling in de Beurzencourant vonden we ook terug in Het Volksbelang van 29.8.1868.

Op 11 september zal in de Beurzencourant een artikel verschijnen overgenomen uit het Handelsbad : "We hebben in alle omstandigheden de werkende klas bewijzen van sympathie gegeven en haar belangen trouw voorgestaan. Juist hierom moeten we hen waarschuwen tegen de mannen, die hun op de verkeerde weg willen brengen. Wij bedoelen de Internationale. Het congres te Brussel toont dit aan; het werkerscongres te Brussel kenmerkt zich door twee hoofdstrekkingen : het is een oorlogsverklaring tegen de godsdienst en een oorlogsverklaring tegen het kapitaal".

20 september : De werken aan de sluis te Gentbrugge vorderen snel.

Het nieuwe bed van de Schelde is gegraven. De sluis is 120 meter lang en 40 meter breed en zal dertig vaartuigen (Walenschepen) kunnen bevatten. De sluisopening is 12,50 meter. Elke deur is 6,88 m. hoog en 7,22 m. breed en weegt 16 300 kg.

21 september : De solemnele bedevaart naar de heropgebouwde kapel van Sint-Bavo te Mendonk, alwaar hij in 652 een boetvaardig leven leidde, zal beginnen op 30 september.

1 oktober : De oproep van de bisschop van Gent ten gunste van het Werk der Vlamingen te Parijs werd gunstig beantwoord. Een som van 160 000 frank werd ingezameld voor de aankoop van een stuk grond bestemd voor het bouwen van een grote kerk, die door Vlaamse priesters zal worden bediend. Nu is er nog 150 000 frank nodig; de andere Belgische bisschoppen hebben besloten een oproep tot hun gelovigen te doen.

2 oktober : Vrijdag heerste op de Botermarkt een grote woeling. De Gentse huishoudsters hebben het voorbeeld van Antwerpen willen volgen en de boeren vierkant uitgelachen, die vier frank per kg. durfden vragen. Men was overeen gekomen, dat niemand zou kopen en niemand kocht. Menige boer en boerin vluchtte in nabij gelegen herbergen, doch ze werden door de politie verplicht met hun waar op de markt te blijven. Ook meldt men, dat enige opkopers aangehouden zijn. Sommige boeren hebben dan toch hun boter tegen 2,50 tot 3 fr. verkocht.

5 oktober : Het gemeenteraadslid Albert Colson, advocaat, dient zijn ontslag in en wordt benoemd tot stadsontvanger te Gent.

11 oktober : Een politieverslag. Er werd in de zaal Polka een meeting gehouden. Ongeveer tweehonderd werklieden woonden de vergadering bij. Jan Seranne verklaarde, dat de Internationale nog maar weinig leden telt te Gent, dit in tegenstelling met andere grote steden, die reeds een aanzienlijk aantal leden van de Internationale tellen. Massyn, voorzitter van de schilders, toont het nut aan van de Internationale. Ze is bestemd om het juk van de patroons af te schudden en met de patroons te onderhandelen van gelijke tot gelijke. Hij kritiseert de kranten, die de vrienden als "woordenkrakers" beschouwen en die, in plaats van de arbeiders te steunen, hen bedriegen. Delplanque, een voorzitter uit Antwerpen, vraagt dat de Gentse werkliedenverenigingen zouden samensmelten; hierop verlaten een aantal toehoorders de zaal. De Boos verklaart dat te Gent reeds een dergelijke vereniging bestaat, waardoor de aansluiting onnuttig is. Brismée, een drukker van Brussel, toont eveneens het nut aan van de Internationale. Hij weet, dat er nog

GENTSCHÉ AFDEELING.

INTERNATIONALE

VOLKS-MEETING.

Burgers en Werklieden,

De Gentsche afdeeling van de Internationale Werkers-Vereeniging, zal op Zondag 11 October 1868, om 10 ure 's morgens, eene groote Volks-Meeting houden, in de zaal *den Polka* (Passage Vanderdonckt), te Gent, om het doel van de Internationale Werkers-Vereeniging kenbaar te maken, daar deze maatschappij gansch Europa omvat, en anders niet behelst dan de werklieden hun recht en bestaans te geven, hopen wij, dat gij allen deze vergadering zult bijwoonen.

Vreemde sprekers van Brussel en Gent zullen het woord voeren.

Namens het voorloopig Bestuur der afdeeling :

J. SERRANNE,	Weyer.
CH. MASSYN,	Huisschilder.
BENONI LIPPENS,	Kleermaker.
VAN GRONINGEN,	Horlogiemaker.
PIER KOHN,	Kartonkapper.
AUGUST LAGGY,	Letterkundige Schrijver.

enkele meningsverschillen bestaan tussen de Internationale en de verschillende maatschappijen, die nog aarzelen om aan te sluiten. Men moet de onverschilligheid bestrijden, verklaart hij. Indien de vrijmetse-laars en de jezuïeten sterk zijn, is het omdat ze gehoorzamen aan hun leiding. De genaamde Sabbe zoon, student beaamt de woorden van Brismé. Seranne noemt de verenigingen, die aangesloten zijn bij de Internationale en nodigt de toehoorders uit zich aan te sluiten. Massyn, ziende dat veel werklieden de zaal verlaten zonder zich aan te sluiten, bemerkt, dat de werklieden het enkel aan zich zelf moeten toeschrijven, als ze in de ellende gedompeld blijven.

Volgens de Beurzencourant fungeert Hermann Van Duyse als secretaris.

12 oktober : We krijgen een verslag van een politiecommissaris over een meeting in de herberg De Prins in de Ramen. Er waren ongeveer 250 toehoorders. Van Pottelsberghe, voorzitter van kleermakers, opende de vergadering. Hij toonde de noodzakelijkheid aan, dat artikel 1781 van het burgerlijk wetboek wordt afgeschaft. Dit artikel bepaalde : "Le maître est cru sur son affirmation pour la quotité des gages, pour le payement du salaire de l'année échue et pour les comptes donnés pour l'année courante". B. Chlepner schrijft hierover : "c'était certainement la disposition la plus blessante pour l'amour propre d'un ouvrier; au point de vue légal elle accusait le plus nettement son infériorité juridique". Het artikel zal niet meer toegepast worden vanaf 1869; het artikel werd afgeschaft bij de wet van 1883, samen met het verplicht werkboekje. Verder onderzocht de spreker de middelen om een beter loon te bekomen; hij sprak ook over de werkrechtseraden, die niet functioneren volgens de wensen van de arbeiders. Tenslotte oordeelde hij de oprichting van de Internationale nuttig, maar beschouwde dit nog als een droom. De Boos sprak in dezelfde zin als Van Pottelsberghe. Het blijkt, dat deze spreker betrekkingen heeft met de afdeling van de Internationale te Brussel. Seranne sprak lang over de werkrechtseraden, die volgens hem 's avonds zou moeten zetelen, zodat de werkmán geen loonverlies zou lijden. Verder wenste hij dat de verkiezingen voor deze raden op zondag zouden gehouden worden, net als voor de verkiezingen van de burgerwacht.

Van Duyse Hermann, student, sprak slechts kort en wees op het nut aan te sluiten bij de Internationale. De Gentse letterkundige Lagye Gustaaf sprak in dezelfde zin. Tenslotte werd besloten komende zaterdag een vergadering te beleggen in het lokaal Bij Sint-Jacobs om de leden van de Gentse afdeling van de Internationale te benoemen.

Van al deze verslagen werd een afschrift gezonden aan de gouverneur,

die vermoedelijk het zal overmaken aan de minister van Binnenlandse Zaken.

Uit de verslagen van de meetings van 11 en 12 oktober blijkt, dat er een machtsrijd aan de gang is tussen Seranne, voorzitter van de Broederlijke Wevers en De Boos, voorzitter weversmaatschappij Vooruit. Op 11 oktober twijfelt De Boos over het nut aan te sluiten bij de Internationale, maar op 12 oktober verklaart hij dat de Werkersbond vroeger was aangesloten en het bij zijn herinrichting kan blijven. H. Van Duyse zal op 12 oktober verklaren : "De Werkersbond kan Werkersbond blijven en tot de reeds bestaande afdeling toetreden, maar u (dit is tegen De Boos) moet u zelf niet aanstellen als een afdeling van de Internationale". De Boos zal nog antwoorden : Het hoofdbestuur van Brussel heeft de Werkersbond als afdeling van de Internationale aangesteld". Deze machtsrijd zal zich begin 1869 voortzetten en spoedig tot een onverwachte oplossing komen.

18 oktober : De politie is zeer waakzaam. "Ik heb de eer U mede te delen, dat de genaamden Seranne, Lagye, Van Duyse en Vandenberghe vergaderd hebben in een kamer in de herberg Sint-Jacobs; ze verlieten de herberg om 10 1/4 uur. "Il y a lieu de supposer que ces quatre individus forment le comité de la section gantoise de l'association internationale". De commissaris schrijft verder : "Avec des éléments aussi peu recommandables et dont la position sociale et fortunée est de nature à inspirer la moindre confiance, il est à prévoir que l'association internationale trouvera fort peu d'adhérents parmi les ouvriers de Gand qui oublieront difficilement le système d'exploitation employé jadis au détriment de leur bourse par les président Bilen et De Ridder". Dit is natuurlijk het standpunt van de politiecommissaris, die zich tot zijn overheid richt. Het verslag moet als zeer belangrijk worden beschouwd, want er wordt een exemplaar gezonden aan de gouverneur en aan de administratie van de openbare veiligheid te Brussel.

Volgens het Volksbelang werd de Gentse afdeling van de Internationale opgericht op 31 augustus in het lokaal Sint-Jacobs. Op 6 september zal Het Volksbelang in verband met het Werkerscongres te Brussel schrijven : "Dit congres draagt onze volle genegenheid. Er bestaat maar één enkele noodzakelijkheid : het is een verzoening tusschen het werk en het kapitaal". En op 17 oktober zal Het Volksbelang schrijven : "Wij kunnen anders niet dan ons daarover vergenoegen. Volksbeweging is volksvoortgang" dit in verband met de oprichting van de Gentse afdeling. Nu we de opvatting van Het Volksbelang in verband met de Internationale kennen baart het ons weinig verwonde-

ring er twee studenten, J. Sabbe en H. Van Duyse, aan te treffen bij de eerste stappen van de Gentse afdeling. Vergeten we ook niet, dat studenten altijd toegankelijk waren voor nieuwe ideeën. Vermoedelijk was hun bijdrage slechts gering.

19 oktober : Maandag werd in de opera Les Diamants de la Couronne opgevoerd. Mej. Z. Erambert, die de rol van de koningin van Spanje speelde, werd uitgeschuifeld. Het publiek heeft de gordijnen doen vallen, heeft de directeur in de foyer geroepen en hem verklaard, dat ze die zangeres niet meer wilden horen. Ook dat ze reeds afgestemd was en moest vervangen worden. De directeur beloofde aan het verzoek te voldoen. Op 22 oktober werd Si j'étais roi opgevoerd. De nieuwe zangeres werd ook uitgeschuifeld. Het publiek vroeg of de regisseur de abonnees voor de aap hield. De voorstelling zal de abonnees niet worden aangerekend. De meeste abonnees verlieten de zaal en het stuk werd voor een haast ledige zaal voortgespeeld.

26 oktober : In de loop van 1868 waren er een negental korte stakingen in de textielnijverheid. Op 26 oktober gingen 150 wevers van Hooreman-Cambier in staking. 's Anderendaags gingen ook 250 wevers van De Brouckere op de Kleine Dok in staking. Kort daarop volgden 150 werklieden van Suppes dit voorbeeld. Begin november gingen 70 werklieden van De Brouckere terug aan het werk met een lichte loonsverbetering, de overigen wevers bleven staken of gingen naar Frankrijk.

30 oktober : Gemeente Gentbrugge. Openbare aanbesteding voor het bouwen van een nieuwe kerk. Op maandag 9 november om acht uur zal in de herberg De Snoek te Gentbrugge door de kerkfabriek worden overgegaan tot de openbare aanbesteding van het bouwen van een kerk. Lastenboek bij de heer J. de Noyette, bouwkundige, Kerkstraat 108 Gentbrugge.

1 november : In het Steenen Meuleken, Sint-Lievensstraat 164 Gent. Onder de kapel van de H. Macharius.

Koffie n. 0 : 2,10 fr. per kg.	fosfoorstekjes : 44 cent. per pak
n. 1 : 1,75 fr. per kg.	fruitsiroop : 80 cent. per kg.
n. 2 : 1,50 fr. per kg.	
n. 4 : 1,00 fr. per kg.	

4 november : In de zaal Sodaliteit wordt thans elke avond een toneel- en zangvertoning gegeven, die door een talrijk publiek wordt bijgewoond. Men drinkt er zijn glas bier en rookt zijn sigaar tijdens de voorstelling. De troep bestaat uit goede artiesten en heeft de medewerking van de vermaarde Ling-Look de Chinees, die tijdens de wereld-

Aan de werklieden der stad Gent.

VOLKSMEEETING

VAN DE GENTSCHÉ AFDEELING DER

INTERNATIONALE WERKERSVEREENIGING.

Op Maandag 9 November 1868, zal er in de herberg *de Afspanning*, Muide, bij J. KEIZERS, om 7 ure 's avonds, eene algemeene vergadering voor werklieden plaats hebben, ten einde daar breedvoerig te handelen over de werking dezer vereeniging.

Namens het Comitéit :

J. SERRANNE.
CH. MASSYN.
N. RING.
A.-J. COSEN.
A. LAGY.
L. MAAS.

Dagorde :

- 1° Doel en werking des International.
- 2° Werkstakingen door het International ondersteund.

Gent, drukk. van F. HACE, Brusselsche straat, 8.

tentoonstelling te Parijs zo veel ophef maakte. Hij steekt zich een degen van een meter in de keel, zet er een ijzeren bol van 15 kg. op en nadien een geladen geweer, dat hij afschiet.

Te Gent overleed Pieter Rosseel, 72 jaar oud, bekend om zijn verbeteringen in de katoenindustrie.

Een aantal gemiddelde prijzen in Oost-Vlaanderen :

Aardappels (per 100 kg.) 5,97 fr.	Rijst per kg. : 0,53 fr.
Ossenvlees per kg. : 1,47 fr.	Jenever per l. : 0,98 fr.
Koevlees per kg. : 1,35 fr.	Azijn per l. : 0,20 fr.
Kalfvlees per kg. : 1,60 fr.	Zout per kg. : 0,28 fr.
Varkensvlees per kg. : 1,52 fr.	Steenkolen per 1000 kg. : 33,62 fr.

Op 5 november meldt de politiecommissaris : “Heden avond waren 150 werklieden vergaderd in de herberg De Grote Harmonie, Sint-Hubertusstraat 2. Karel De Boos, werkman en herbergier, voerde het woord. Hij toonde aan, dat de werklieden een fout begaan hadden met het werk in twee fabrieken te verlaten en dit zonder kennis te hebben van de geldmiddelen waarover de maatschappij kon beschikken. Volgens De Boos is de toestand niet meer houdbaar, gezien de weversvereniging nog slechts beschikt over enkele kilogrammen aardappelen.” De politiecommissaris deelt nog mede, dat een vijftigtal wevers het werk bij Hooreman-Cambier hebben hernomen en dat werklieden in de buurt omhalingen doen. Op 11 december zullen de wevers van Suppes weer aan het werk gaan.

13 november : Heden verschijnt een nieuw weekblad La Flandre. Een nummer kost tien centimes, een jaarabonnement vijf frank. In het eerste nummer lezen we : “Nous méprisons comme choses honteuses les compromis et les transactions, considérés dans certains sphères comme le comble de l’habilité politique. Ce que nous demandons : ce ne sont plus des professions de foi, ce sont des actes”. Wat verder wordt ons ook het programma van La Flandre medegedeeld : 1 geleidelijke uitbreiding van het kiesrecht, 2 ontwikkeling van het onderwijs, 3 herinrichting van ons verdedigingsstelsel, 4 herziening van de fiscale wetten met de bedoeling de belastingen rechtvaardiger te verdelen, 5 verdediging van de rechten van de Vlaamse taal. Hieruit blijkt, dat La Flandre de stellingen van de progressieve liberalen zal verdedigen en zich zal richten tegen de doctrinairen. De term “doctrinaires” komt uit Frankrijk en de betekenis, die hij daar had verworven : “les doctrinaires en vinrent dans la suite à défendre surtout la prérogative du parlement censitaire” en “le doctrinarisme devint synonyme d’immobilité en faveur des droits acquis par la bourgeoisie censitaire” is ook voor ons land toepasselijk. (1) In de komende jaren zullen we te

Gent, den 12 November 1868.

Gentsche Werklieden,

Medegezellen,

Daar uwe tweede gedane ondersteuning de overtuiging geeft dat gij allen onzen strijd goedkeurd, durven wij de eerbiedige vrijheid nemen UEd. eene derde ondersteuning te vragen, daar onze heeren-fabrikanten de billijke en rechtvaardige vraag dien wij doen, tot vermeerdering van loon, blijven weigeren.

Wij rekenen op uwe broederlijke ondersteuning tot het voortzetten van onzen kloekmoedigen strijd.

De loonstrijdende wevers en weefsters,

Van den heer Serrys en C^o 150

Van den heer De Wou en C^o 10

Te samen 160

Gelief uwe penningen Zondag van 9 tot 12 ure 's morgens te storten, bij UEd. in de herberg St-Jacobs, kleinen Botermarkt of in de Harmonie, hoek der St-Hubertstraat.

Gent de schermutselingen tussen doctrinaren en progressisten kunnen volgen.

22 november : In de herberg de Stad Brussel in de Hoogstraat wordt een vergadering van de Internationale gehouden. Aan het bureau : Lagye, Cosyns een gewezen onderwijzer, thans bediende en Seranne. Seranne toont het belang aan van de Internationale : "L'internationale n'est ni révolutionnaire ni républicain, mais l'Internationale reconnaît la nécessité de faire jouir l'ouvrier de ses droits politiques à l'égal de tout autre citoyen". (politieverslag) Verder verklaart Seranne, dat er te Gent slechts een afdeling van de Internationale bestaat, waarop een hevige discussie ontstaat, waaraan De Boos deel neemt. Wegens het tumult moet de vergadering worden gesloten.

Op 29 november zal er opnieuw een vergadering worden ingericht, thans in de zaal Polka. Er zijn een 600 toehoorders. Aan het bureau : Cosyns, Seranne, Brismée van Brussel en Vandenberghe van Brugge. Vandenberghe verklaarde : "Le but de l'association internationale est une société de frères, non pas d'une seule ville, ni d'un seul royaume, mais de l'univers entier. Les adhérents sont déjà au nombre de six million, chiffre qui doit encore quadrupler". Is deze uitspraak een oratorische overdrijving of neemt de spreker zijn dromen voor werkelijkheid ? Seranne deelt mede, dat hij 375 frank heeft ontvangen voor de stakende wevers. (Luik 150 fr., Seraing 50 fr., Verviers 125 fr., Ecaussines, 50 fr.) Het politieverslag meldt ook, dat de stakers van De Brouckere-Suppes geen werk krijgen in de andere fabrieken en uitwijken naar Armentières.

Op 30 november wordt een vergadering gehouden in de herberg Oude Kalvermarkt met 150 tot 200 toehoorders. Seranne beveelt nog eens aan werk te zoeken, zelfs aan zes frank per week.

Volgens een rapport van de politie van 1 december telt de Gentse afdeling van de Internationale ongeveer 700 leden, die wekelijks twee centimes storten. De stakende leden bij Suppes ontvangen wekelijks tien frank, de niet-leden zeven frank. Het rapport vermeldt, dat Seranne en De Boos opnieuw gevraagd hebben, dat de stakers elders werk zouden zoeken, want de inkomsten zijn onvoldoende.

Op een vergadering van de Internationale in de herberg De Os in de Brugsepoortstraat op 15 december wordt naast Seranne en Cosyns nog eens Van Duyse vermeld.

24 november : Verleden week heeft men in de vensters van de koor-sluiting van de Sint-Baafskathedraal twee nieuwe geschilderde glasra-men van de Béthune geplaatst. Het glasraam rechts verbeeldt de heili-

Gent, den 28 November 1868.

Wevers en Weefsters,

Op Maandag 30 November 1868, om 7 1/2 ure
s avonds, zal er in de estamiet *de Oude Kalver-*
merkt (tegen de Pasbrug), een MEETING plaats
hebben, door de twee Weversmaatschappijen, om over
de werkstaking van den heer SUPPENS, de Prud'homme
en de wekelijksche ronde te handelen.

Wij verhopen op uwe tegenwoordigheid, en blijven
met eerbied

De leden der Maatschappij Vooruit;

De leden der Broederlijke Weversmaatschappij.

gen Willibrod, Gudula, Godeleva, Lambert, in top. H. Andreas en twee engelen. Het glasraam links : de heiligen Henricus, Barbara, Ursula, Nicolaus, in top : H. Paulus en engelen met kroon. Ze maken deel uit van een theorie van tachtig heiligen. (zie E. Dhanens : Sint-Baafskathedraal Gent blz. 162)

30 november : De gemeenteraad keurt de aanleg van een drietal straten goed op de gronden van de Heer G. Wolters en van het Weldadigheidsbureau, gronden gelegen ten noorden van de Antwerpsesteenweg. Straat A werd de Kogelstraat genoemd, straat B de Weldadigheidsstraat en straat C de Weidestraat. De Weldadigheidsstraat liep door op het grondgebied van Oostakker (thans Sint-Amandsberg), het deel op Gent kreeg de naam Spijkstraat tijdens de tweede wereldoorlog, terwijl de Weidestraat omgedoopt werd tot Spitaalpoortstraat. De Heer G. Wolters-de la Kéthulle was ingenieur bij de dienst Bruggen en Wegen.

1 december : Te Haut-Pré bij Luik overleed Emiel Moyson. (geboren te Gent op 8.1.1838)

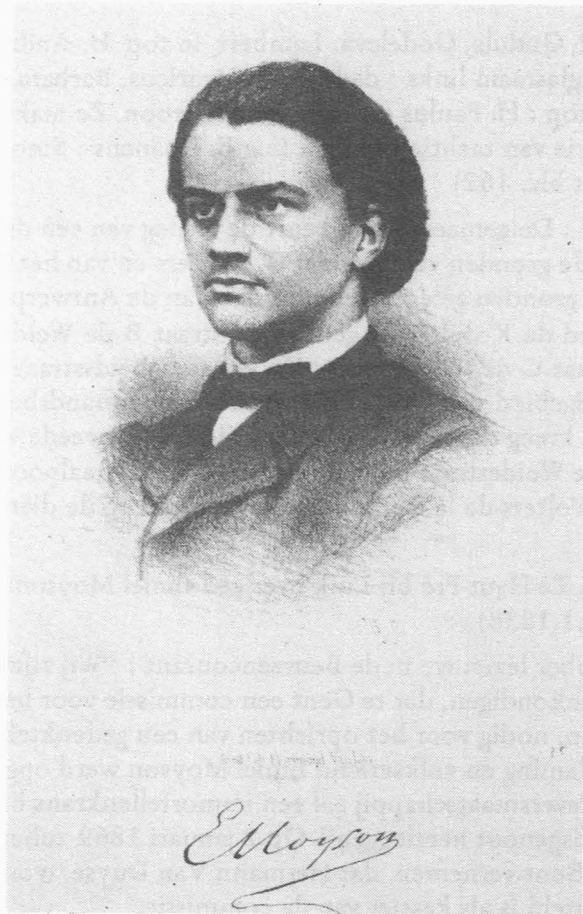
Op 10 december lezen we in de Beurzencourant : "Wij zijn gelukkig te kunnen aankondigen, dat te Gent een commissie voor het verzamelen van gelden, nodig voor het oprichten van een gedenkteken voor de ijverige Vlaming en volksvriend Emiel Moyson werd opgericht. De Gentse Weversmaatschappij zal een immortellenkrans bij het graf van onze stadsgenoot neerleggen". Op 2 januari 1869 zullen we uit de Gazette van Gent vernemen, dat Hermann Van Duyse, wonende Koestraat, aangesteld is als kassier van de commissie.

5 december : Te Gent overleed Mathieu Geswein, conducteur bij Bruggen en Wegen. Bij testament schonk hij zijn bezit (100 000 fr.) aan het Bestuur der Burgerlijke Godshuizen. De Mathias Gesweinstraat is een zijstraat op de Begijnhoflaan.

14 december : In het Willemsfonds houdt Julius de Vigne een voordracht over het algemeen stemrecht, waarvan hij een aanhanger is.

Onderzoeken we even de broodprijzen in 1868.

	<i>Gebuild</i>	<i>Ongebuilt</i>	<i>Roggebrood</i>
10 januari	47 c.	37 c.	28 c.
28 februari	47 c.	38 c.	29 c.
13 maart	48 c.	39 c.	30 c.
10 april	52 c.	38 c.	33 c.
29 mei	46 c.	38 c.	24 c.
17 juli	43 c.	34 c.	23 c.

	<i>Gebuild</i>	<i>Ongebild</i>	<i>Roggebrood</i>
28 augustus	40 c.	33 c.	22 c.
23 oktober	39 c.	31 c.	22 c.
18 december	37 c.	31 c.	21 c.

De broodprijzen waren zeer hoog; met de nieuwe oogst dalen de prijzen wel, alhoewel het brood toch duur blijft.

In 1868 werden 3 896 families met 10 937 personen gesteund door het Liefdadigheidsbureau.

Op wereldvlak is weinig te vertellen. Richard Wagner componeert "Die Meistersinger von Nürnberg", Dostojewski schrijft "De Idioot" en de Russische schrijver Maxim Gorki wordt geboren. In Frankrijk vervaardigt Leclanché zijn batterij, wat een grote verbetering betekende.

In Spanje moest koningin Isabella II, nadat revolutionairen Madrid

hadden ingenomen, de vlucht nemen op 30 september 1868. In zijn jaaroverzicht voor 1868 schreef De Beurzencourant : "De overdreven speculatie hebben de prijzen van de levensmiddelen opgedreven; vooral het zoo noodige en voedzame vleesch, boter en eieren zijn bijna buiten het bereik der beurs van werker en ambachtsman, terwijl de strafbare vervalsching der levensmiddelen schier openlijk voortduurt."

M. STEELS

(1) Achille Erba : L'Esprit laïque sous le gouvernement libéral doctrinaire (1857-1870) Leuven 1967.

BAARD VERMEULEN

Sieske de Gistmarchand, de Roste Wasser, Zot Sofietje, Sander den Oliekoeke en zoveel andere Kokedies verdienen ontegensprekelijk het recht als rasechte Gentse typen toegesproken te worden. Een man die Emile Andelhof met even veel recht een eersterangsplaats in zijn Galerij had mogen - kunnen en moeten - geven, is zonder de minste twijfel "Den Baard Vermeulen".

Ik zou waarachtig niet lang hoeven te zoeken om aan de weet te komen waarom Andelhof (en anderen) die "Baard" zo'n flagrant onrecht hebben aangedaan. Die waarom houd ik voor mij. Aan de welwillende lezer om die waarom, mijn verhaal verorberend, zelf op het spoor te komen. Uit dat verhaal, dat ik zal proberen uit te doen te doen zo genietbaar, zo on-droog mogelijk, zal maar al te vlug blijken dat onze held meer een beruchte dan een beroemde Strop geweest is. Basta.

Jawel, de "Baard" heeft geschiedenis gemaakt. Heeft de ene stadsgenoot kostelijk geamuseerd, de andere dodelijk geërgerd. Het als geen ander op de tong gereden, maar heeft van zijn kant geen gelegenheid ongebruikt gelaten om van de zijne een vlijmscherp wapen te maken. Zijn tegenstander sleurde hij door de modder wel verwachtend dat hij met gelijke munt zou betaald worden.

Laat me eerst en vooral vertellen waarom EUGENE VANDER MEULEN voor "Den Baard Vermeulen" uitgescholden werd. Zoals u op zijn portret kunt zien droeg de man een lange, op twee punten uitlopende baard. Op dat portret ziet die harige waterval er tamelijk ver-

zorgd uit. In werkelijkheid was hij jaar in jaar uit een schoolvoorbeeld van verwaarlozing en smakeloosheid. En wanneer daarenboven bedacht wordt dat zijn garderobe meer had van een armelijk, niet vlekkeloos, plunje : een zwarte, rossig geworden "pietaleer" alias "kontekletser", en een dito slodderbroek, mag het niemand verbazen dat hij vierkant voor de gek werd gehouden, in acht genomen dat... Maar hierover straks meer.

Eugène-Marie-Louis-Ghislain Vander Meulen werd geboren te Gent op 8 okt. 1824. Zijn vader, Lodewijk Gustaaf († 10-8-1892) of Gustaaf Lodewijk - ik weet niet in welke volgorde de namen dienen geplaatst - was een welgestelde tekstielabrikant; fabriek gelegen aan de toenmalige Dierentuindreef (nu Pres. Fr. Rooseveltlaan), de woning, zijnde een hôte! de maître, gelegen aan de Poel. Lodewijk Gustaaf had Marie-Thérèse Van Hoorde gehuwd, een van de twee dochters van een lijnwaadkoopman gehuisvest aan de Lange Munt. Als bruidschat had het meisje eventjes de bagatel van 100.000 F meegekregen ! U moet niet vragen of de Vander Meulens er goed inzaten.

Eugène had twee broeders : Alfred en Gustaaf, en een zuster Mathilde. Hij zelf huwde met Angelique Bubo!s, afkomstig uit Geraardsbergen. Twee kinderen werden uit die echt geboren : Emile en Maurice. Aangezien we alleen Emile in ons verhaal wensen te betrekken, laten we de overige familieleden maar liefst links liggen. Ook Emile's kinderen en kleinzoon.

Toen Marie-Thérèse op 18-2-1878 overleed werd ze teraardebesteld op het Campo Santo te St.-Amandsberg, wat zeggen wil dat ze als eerste geplaatst werd in een ruime grafkelder, gelegen tegen een omheiningsmuur op nauwelijks een tiental passen van J. Fr. Willems' praalgraf. Achtereenvolgens kwamen haar in heur rustplaats vervoegen : Alfred (1880); Mathilde (1889); Gustaaf Lodewijk (1892); Eugène (12-11-1900); Angelique (1901); Maurice I (1918); Eugenie Klein (Maurice's weduwe; 1918); Emile (12-5-1921); Maurice II (Emile's zoon; 1927). Inmiddels zijn enkele namen van de zerk verdwenen zodat u nog maar de laatste vier te lezen krijgt.

Wie zich inbeeldt dat Eugène - later wordt dat weleens Eugene -, gesproten uit een onmiskenaar, natuurlijk Fransgezind, bourgeoisie milieu, zou nageaapt hebben wat zijn broer Alfred en zijn zus Mathilde hem met brio voorgedaan hadden, nl. gezwind van hun rente gaan leven, moet noodgedwongen van een kale reis thuiskomen. Zoals we het zullen meemaken gebruikte hij zijn centjes voor een hele boel andere zaken.

Misdeeld was hij geenszins en op zijn tong was hij reeds van kindsbeen

af niet gevallen wat voor gevolg had dat zijn huisgenoten en de talrijke vrienden en kennissen hem bij meer dan een gelegenheid "den advocaat" noemden.

Doch om een togadrager te worden diende ferm en braafjes gestudeerd. En dat waren precies dingen waarvoor de jongeman niet te lui, verre van daar, maar te eigenzinnig was. Te egocentrisch ingesteld. Wellicht te intelligent om zich in door anderen voor hem afgebakende banen te laten leiden.

Of hij het Gents Atheneum volledig doorlopen heeft, weet ik niet. Hoe dan ook, hij ging naar Keulen om er de kennis van zijn Duits en naar Londen om er die van zijn Engels te gaan uitbreiden. Wat hij uiteindelijk met de aldus bijeengegaarde bagage wetenschap zal aanvangen? Alleszins niet datgene waarmee hij de verwachtingen van huisgenoten en vrienden had kunnen en moeten beantwoorden.

Onder de talrijke kennissen die hij telde - beslist bourgeois zoals hij er van huize uit een was - waren er twee die een niet te ontkennen invloed op hem uitgeoefend hebben. Benoni Verhelst betrok aan de Onderstraat 18,3 dat gedeelte van het Ryhovesteen, dat u meteen herkent aan zijn drie grote vensterramen. Volgens A. Heins, die omtrent de eeuwwisseling datzelfde pand met (zijn broer?) Maurice bewoonde, zou Verhelst daar pas in 1860 komen wonen zijn. In werkelijkheid is het in de jaren '40 geweest dat de jonge Vander Meulen Benoni's "zulle" kwam platlopen. Waarom dan wel zult u vragen?

Benoni's stuk "steen" geleeke meer op een museum dan op een bewoonde flat. Zoals men in die dagen zei: een kabinet. Talrijker dan we zouden vermoeden waren in die tijd de stadsgenoten die zo'n kabinet ingericht hadden. Denk aan het "Cabinet d'Huyvetter" dat voor een groot gedeelte in het Bijlokemuseum ondergebracht is. Ook aan dat van A. Goetghebuer, wiens verzameling stadsgezichten e.d. in het Stadsarchief berusten. Aan dat van A. Neyt wienst collectie militaire zaken eveneens in het Bijlokemuseum tentoongesteld zijn. Maar geen kabinet was zo rijk en zo verscheiden als dat van Benoni Verhelst. Daar waren te bewonderen "printen en teekeningen, boekverzamelingen, handschriften, oudheden, zeldzaamheden, geschilderde glazen, medaljen, penningen, munten, voorwerpen van Natuerlyke Historie, proefondervindlyke natuerkunde". Meer dan een paar bezoeken aan Benoni's museum had Eugène niet nodig om zelf een hartstochtelijke verzamelaar te worden van al wat naar antiek rook. En die verzamelaar, niet in het minst van oude boeken, zou hij zijn leven lang blijven.

Doch al zijn energie aan een enkele zaak spenderen was weeral iets dat niet in zijn woordenboek voorkwam. Aangemoedigd door vrienden

en kennissen zou hij zich nl. in de lokale politiek storten. Hoe lang hij wachtte om met zijn eerste politieke "daad" voor de dag te komen kan ik niet zeggen. Voor het eerst vernemen we daarover iets in 1861 toen hij in samenwerking met Karel Schoutteeten een - natuurlijk - liberaal getint blad stichtte waarvoor het tweetal als titel "La Presse des Flandres" uitgezocht hadden.

Deze degelijke krant werd reeds het volgende jaar, na amper 189 nummers uitgebracht te hebben, opgedoekt. Een veldslag verloren, zal Vander Meulen gezegd hebben, is nog niet heel de oorlog verloren. En in de laatste week van november 1869 kwam hij met de uitgave van een nieuw blad voor de pinnen : "La Propagande libérale", een gazetje dat zeker niet meer dan 13 maal van de pers kwam. Waarom het ding als uitgever-drukker *Emiel* Vander Meulen, Passage Vanderdonckt, 4, (beter bekend als Glazen Straat) vermeldt, blijft een onbeantwoorde vraag. Emiel was, zoals u zich zult herinneren, de zoon van Eugène, die, vergeten we het niet, steeds en in alles door de jongen ter zijde gestaan werd.

Aangezien die "Propagande" op generlei wijze een prijs vermeldt, mag aangenomen worden dat het blaadje kosteloos verspreid werd; inderdeed een kolfje naar de hand van de Baard. Wellicht is die kosteloosheid de oorzaak van het kortstondig bestaan van het druksel. Reeds het motto "L'éducation doit triompher de la superstition comme la lumière dissipe les ténèbres" geeft een eerder pikant voorsmaakje van wat de lezer in de 4 bladzijden aangeboden proza te verorberen zal krijgen. Men kan zich zelfs afvragen of er geen lijn te trekken is tussen de bijeenroeping van het Vaticaan I-Concilie (8-12-1869 tot 20-10-1870) en het op stapel zetten van de uitgesproken anticlericale "Propagande". Inderdaad was het maar al te goed geweten dat een der voornaamste agendapunten van de zoëven genoemde hoge vergadering erin bestond na te gaan welke middelen de Kerk ter beschikking stonden om 1° het hoofd te bieden aan de aldoor maar sterker wordende liberale stromingen en 2° hoe te werk te gaan om die stromingen kordaat de kop in te drukken.

Een ding is zeker : het blaadje dat in één adem het Concilie te lijf gaat en de Gentse Vrijmetselaarsloges een extra genegenheid betoont, bekampt niet alleen de Kerk maar richt zijn giftige pijlen op al wat van dichtbij of van ver met de religie en de beoefenaars van deze te maken heeft.

Zoals we reeds aanstipten was de "Propagande" slechts een kortstondig bestaan toebedacht. Was die miskraam een toevallige gebeurtenis of paste die integendeel in het raderwerk dat Vander Meulen zich

voorgesteld had aan het draaien te brengen ? Waarschijnlijk wel want dat in het Frans gesteld (eerste ?) geesteskind was nauwelijks in stilte ter ziele gegaan of een ander, ditmaal Vlaamssprekende telg werd boven de doopvont gehouden.

Het is genoegzaam bekend dat het in de 19de eeuw - om precies te zijn in de zestigerjaren - maar povertjes gesteld was het krantenlezend publiek. Ik bedoel wanneer men het geval door een sociale bril gaat bekijken.

Ik werkelijkheid waren het slechts de goeude medeburgers die zich de weelde konden veroorloven een abonnement op een of meerdere dagbladen te nemen. Zij vormden trouwens DE schaar van de zg. geletterden. Immers dagbladkiosken alias aubetten waren nog onbekende luxeartikelen en krantenlopers alias krantenventers alias gazettenmarchands dienden nog uitgevonden (niet te verwarren met de krantenbezorgers, waarachtige trait-d'unions tussen uitgevers en lezers). Wat met zoveel woorden zeggen wil dat losse (dag- en weekblad)nummers bijna zo onbestaanbaar waren als de kiosken en de venters. Slechts in enkele boekhandels was het mogelijk bij voorkeur voorbehouden nummers op de kop te tikken, zoals dat bij Vander Meulen mogelijk was. Dat alles verklaart waarom zovelen om zo te zeggen dagelijks naar de toenmaals zo talrijke (stam)cafés stapten om daar naar hartelust niet één, maar liefst een hele resem volbloed Gentse bladen te gaan leeglezen. De meest verwendeten onder hen, en ook zij die niet onverschillig waren voor het politiek gebeuren rondom hen, gingen hun avonden bij voorkeur doorbrengen in de lokalen van hun sociëteiten : de enen in "La Concorde" genaamd "Het Verkenkot"; de andere in de "Société Patriotique" genaamd "Het Hondenkot"; nog anderen in de "Club des Nobles" genaamd "Het Ezelskot". U weet wel dat de Gentenaars het edeldom steeds verward hebben met het ezelsdom.

Hier en elders was dan ook de keus van bladen en blaadjes groot genoeg. Naast de "Gazette van Gent" lag of hing "La Flandre" (niet te verwarren met de op dat moment nog niet geboren "La Flandre libérale"). Naast de "Gentsche Mercurius", "Le Bien public". Naast de "Journal de Gand", de "Beurzen-courant". Naast "Het Vlaemsche Land", "Le Nouvelliste". Besluit : de minder kapitaalkrachtigen onder die zg. geletterden - ik denk aan een gedeelte van de arbeidersstand en de bediendenwereld - moesten het plus par force que par amour, dus noodgedwongen, zonder dagbladen stellen.

Van al die op een rijtje geplaatste gazetten is er een die ons in het bijzonder interesseert : de "Gentsche Mercurius". In de aangehaalde zestigerjaren werd die Mercurius uitgegeven door Leo De Busscher, de

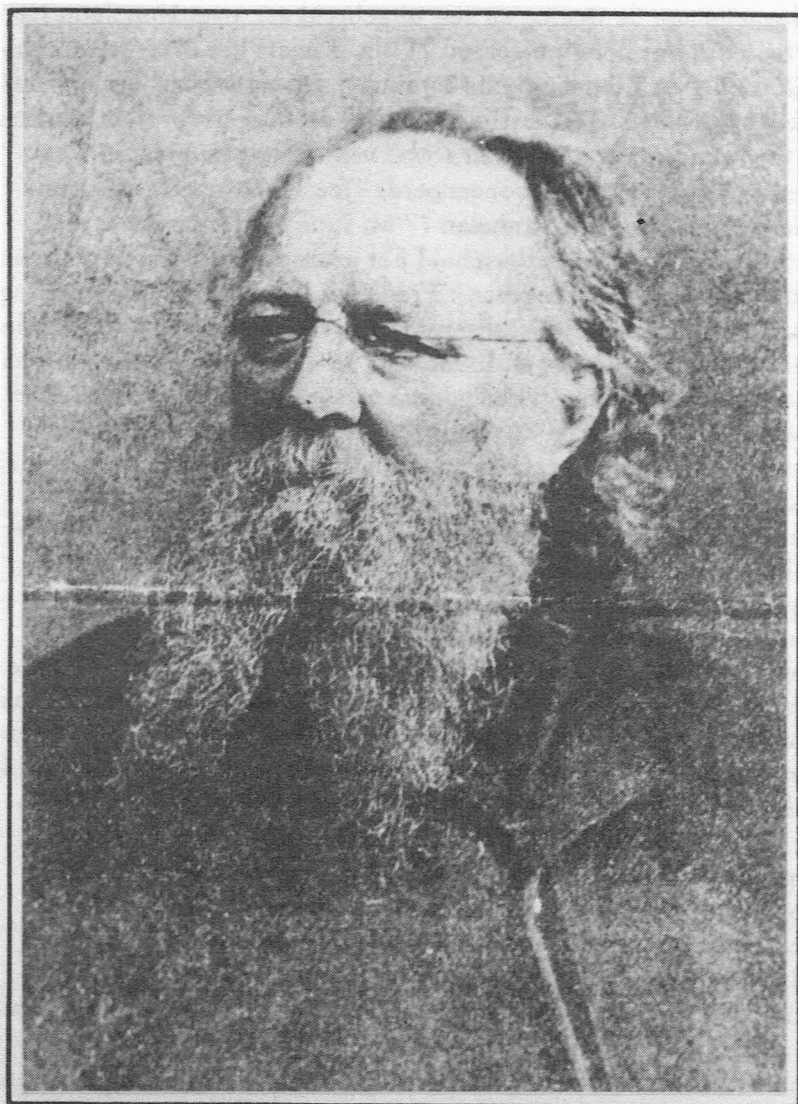
zoon en opvolger van Edmond, die zich zoals u zich herinnert, ten aanzien van de Gentse geschiedschrijving uitermate verdienstelijk gemaakt heeft.

Het was bij deze Leo De Busscher dat Eugène misschien reeds in 1869, doch waarschijnlijker pas in 1870, ging aankloppen om op diens tafel een sedert lang gekoesterd plan te ontvouwen, met name het uitgeven van een krant, die, indien de uitgave ervan tot stand kon komen, los, en voor een prikje, dat wil zeggen voor *een enkele cent*, te koop zou aangeboden worden.

Een warm en ellenlang pleidooi hoefde Vander Meulen beslist niet te houden, want alras bleek dat de uitgever al even enthousiast bleek te zijn met het ontwerp als de planmaker zelf. Kortom, overeengekomen werd dat het nieuw blaadje "Volksblad" zou gedoopt worden en inderdaad een *centenblad* zou zijn. Leo De Busscher, Savaanstraat 32, zou het drukken, gebruik makend van de compositie van de "Mercurius". Vander Meulen zou voor de uitgave zorgen en wat van het grootste belang was, voor de verspreiding ervan.

Het eerste nummer van het eerste in België ooit verschenen CENTENBLAD zag het levenslicht op woensdag 16 augusti 1870, nog geen maand nadat Frankrijk aan Pruisen de oorlog verklaard had. En precies 10 dagen nadat Bismarcks troepen in de Slag bij Reichshoffen het leger van Mac-Mahon letterlijk in de pan gehakt hadden.

Een geschikter ogenblik had het duo Eugène-Leo warempel niet kunnen uitpikken om hun nieuwbakken gazetje de wereld in te sturen. Vier bladzijden druks, bladspiegel 31 cm x 24 cm; de tekst verdeeld over 3 kolommen. Het hoofd van de voorpagina vermeldt behalve de uitgavedatum en het volgnummer van het blad : "Volksblad verschijnend alle dagen; Prijs : twee centiemen; Inschrijvingsprijs : 12 Fr per jaar voor gansch het land; Aankondigingen : 20 centiemen; Men schrijft in te Gent Vander Doncktdoorgang N° 4". Onderaan de laatste bladzijde : E. Vandermeulen (sic) Doorgang Vander Donckt te Gent uitgever. In 1871 zal deze informatie vervangen worden door : "E. Vandermeulen (sic), Passage Vanderdonck (resic), N° 2. In het voorbijgaan genoteerd : beide huizen plus het huis nummer 6 waren in het begin van de eeuw ingenomen door een porseleinwinkel. Tegenwoordig treffen we er evenals honderd jaar geleden een antiquiteitenhandel aan. Bij aandachtig toezien zijn de flink overschilderde cijfers 2, 4 en 6 nog heel gemakkelijk te herkennen. Punt, ander lijn. Denk alstublieft niet dat de centenbladlezer geen waar voor zijn geld kreeg ! In de vier maal drie kolommen proza waren, de verhouding natuurlijk in acht genomen, zoveel nieuwsberichten opeengestapeld

EUGÈNE VAN DER MEULEN
GENT 1824 GENT 1900

als we tegenwoordig in de dikste onzer kranten aangeboden krijgen. Ik heb het vanzelfsprekend over echte nieuwsberichten. De voorpagina (met name van het eerste nummer) is gevuld met een Politiek Overzicht, met Buitenlandsche Tydingen en enig Oorlogsnieuws. Blz. 2 is

geheel gewijd aan de Oorlog en een uitgebreid art. over Napoleon III en Bismarck. (Wat heb ik u gezegd ?) Blz. 3 heeft het over Telegraphische Depeches en Binnelandsche Tydingen. De laatste blz. brengt ons het Gentsch Nieuws, de Laatste Tydingen, de Burgerstand, de Merkten en de vertrekuren van de treinen zowel van die van de IJzeren Weg van den Staat als van de Geconcedeerde IJzeren Wegen. Mag ik een van die Gents faits divers aanhalen ? "M. Paul Fredericq onzer stad heeft te Luik met groot onderscheid het examen van aspirant geagreerd professor afgelegd". Toegegeven : Fredericq was een liberaal personage. We kunnen ons nauwelijks realiseren van welk een draagwijdte Vander Meulens innovatie geweest is. Inderdaad, in niet weinig woningen waar tot dan toe zelden of nooit een gedrukte letter de drempel overschreden had werd nu dagelijks of daaromtrent lectuur binnengehaald, lectuur die weliswaar niet zonder inspanning, maar niettemin met gretigheid verslonden werd.

Hoeveel abonneenten het Volksblad geteld heeft weten we niet. Waarschijnlijk geen overweldigende massa. Hoe dan ook, de duizenden exemplaren die dagelijks de drukkerij verlieten, bereikten voor het grootste gedeelte hun man ofwel via Vander Meulens winkel, ofwel door van hand tot hand overgeleverd te worden of op straat, of in de herberg, of in het station. Hoeft het gezegd dat het in de eerste plaats Eugène en zijn zoon Emiel waren die voor die van-hand-tot-handoverlevering instonden ? "Eugène had", rapporteert ons ooggetuige J. van Hoorde, "den geest van een echten Barnum. Wat deed hij om de aandacht op zijne bladen te vestigen ? Hij kocht paard en rijtuig en reed nu rond, in al de wijken der stad, in zijn in het zwart geverfd rijtuig waarop in witte letters de naam stond van de dagbladen die hij verkocht. In het rijtuig dat getrokken werd door een wit paard zat de Baard, eene groote bel doende rinkelen om de aandacht der voorbijgangers beter op te wekken. Dat deed bij velen den lachlust ontstaan. In de achterbuurten was hij welkom bij de inwoners, maar de straatbengels bereidden hem soms een onaangenaam onthaal. Roepende en tierende, wierpen zij steenen en vuilnis op zijn rijtuig, terwijl de onbeholpen man de politie te zijner hulp schreeuwde : la police ! la police !"

Misschien reeds in 1873 trok Vander Meulen zich uit de uitgeverij terug. We hebben er het raden naar wat er aan de basis lag van die handelwijze. Wellicht zal 's mans karakter daar niet vreemd aan geweest zijn. Wat er ook van zijn, Leo De Busscher die een heel wat evenwichtiger personage was, zal het Volksblad met steeds stijgend succes blijven verzorgen tot 1896. Op 25-9-1914 was de toenmalige uitgever van de

krant verplicht het blad samen te smelten met de gazet "Het Vaderland". Even na beëindiging van W.O. I ging het "Vaderland-Volksblad" geruisloos ter ziele.

Betekende het Volksblad-avontuur voor de Baard een ontgoocheling of was hij integendeel de mening toegedaan dat hij met de stichting van het centenblad een fameuze prestatie geleverd had, een gewichtige taak volbracht? We weten het niet. Rijker zal hij er geenszins op geworden zijn. Wat hij alleszins met volle teugen zal genoten hebben: zijn voorbeeld werd door andere bladen prompt nagevolgd: in 1879 door De Gentenaar; in 1884 door Vooruit; in 1891 door Het Volk.

Voldaan of niet voldaan, nog meer dan tot dusver het 't geval geweest was gebruikte hij zijn tijd om oudheden te verzamelen en oude boeken te verhandelen. In hetzelfde pand - we zagen dat er geen mangel aan ruimte was - had Emiel zijn eigen boekhandel, wel te verstaan van nieuwe werken en moderne tijdschriften.

Een - ik geef grif toe geen wereldschokkende - gebeurtenis meen ik op deze plaats niet onvermeld te mogen laten voorbijgaan. In de loop van 1874 gingen de enig overgebleven leden van de "Société philanthropique des anciens Frères d'Armes de l'Empire français établie à Gand", beter bekend als "Napoleonisten", over tot de ontbinding van hun iets meer dan 30 jaar oude vereniging. Met de jaren was in de zetel van de "Société" een niet geringe verzameling (naar verzekerd werd, authentieke) herinneringen aan Napoleon uitgegroeid tot een oudheidkundig museum in miniatuur. Zeer talrijk waren inderdaad de aldus bijeengebrachte souvenirs van diverse pluimage: aan haarlok van de keizer; een paar splinters van diens acajouhouten lijkstaf, geschonken naar beweerd werd door een matroos van het fregat "Belle Poule" dat in okt.-dec. 1840 Napoleons stoffelijk overschot van St. Helena naar Cherbourg had overgebracht. Nog andere dingen die met de "Belle Poule" meegekomen waren hadden hun plaats in het museum gekregen: een tak van de treurwilg die zo lang en zo trouw het graf van de banneling overschaduwde had; eikebladeren en plakjes mos die men aan de voet van de zerk opgeraapt had. Verder bijen (1) en een hartvormig stuk laken die onbekend gebleven handen uit 's keizers mantel gesneden hadden. Ook Belgische en Franse vaandels, die iedere keer dat een "grognard" naar zijn laatste rustplaats (Campo Santo te St.-Amandsberg) gedragen werd, de lijkstoet vergezelden. Ook het zegel van de vereniging. Ik weet niet hoeveel gehistorieerde borden maar goed geteld 56 omlijste portretten van Napoleon en afbeeldingen van episodes uit zijn leven. Ook de met een verguld koperen standbeeldje van de keizer versierde wapenstok die door de baljuw van de

“Société” bij zo menige gelegenheid plechtstatig rondgedragen werd. Ook ontelbare in allerhande materialen uitgevoerde kleine en nog kleinere stand- en borstbeeldjes (Zou de Franse toneelspeler Robert Manuel er zoveel bijeengescharreld hebben ?).

En niet te vergeten het ten voeten uit geschilderd levensgroot portret van de keizer.

Welk lot al die voor onze Napoleonisten zo geheiligde relikwieën bij de totale liquidatie van hun “Société” beschoren werd is moeilijk te achterhalen. De wapenstok, het zegel, het vaandel van de vereniging en enkele beschilderde borden vonden hun weg naar het Oudheidkundig Museum, destijds gevestigd in het Patershol. De rest moet - het kan nauwelijks anders - terecht gekomen zijn in de kabinetten van enkele verzamelaars (of als waardeloze prullen in de vuilnisbak).

Een van die collectionerende opkopers was onze Baard. Wat hij uiteindelijk met zijn verworven schat uitgehaald heeft ? Vraagteken.

Twee dingen echter weten we met zekerheid. Het was hij die de zoëven vermelde wapenstok met nog andere zaken aan de stad verkocht. Wat hij evenwel niet van de hand deed was het portret van “Napoléon I sur son trône” (2,6 m hoog) dat de niet onverdienstelijke schilder J. Vanden Bossche, een te Parijs gevestigde Geraardsbergenaar, naar het origineel van Dominique Ingres gekopieerd had en in 1845 goedgunstig aan de “Anciens Frères d’Armes” ten geschenke aangeboden. Onnodig te onderstrepen dat het spectaculair cadeau met enthousiasme aanvaard werd en dat “son installation fut l’occasion de fêtes brillantes”.

Van 1885 tot 1897 vond het schilderij een veilig onderdak in een van de zalen van de Sodaliteit (2) waarvan Emiel al die tijd de huisbewaarder geweest was. Toen deze in de loop van laatstgenoemd jaar naar de Bennesteeg nr. 7 verhuisde waar het portret blijkbaar onmogelijk kon geplaatst worden, werd door de Vander Meulens besloten het in bruikleen af te staan aan de stad. Geen eeuwigheid evenwel zou Vanden Bossche’s werk het Bureau van de Burgerlijke Stand versieren, want pas had Eugène zijn hoofd neergelegd (1900) of Emiel stelde aan het Gemeentebestuur voor het stuk aan te kopen. Daar de Overheid slechts 100 F overhad voor het waardevol document sprak Emiel de te Brussel verblijvende Prins Victor Napoleon aan die er als de kippen bij was om het doek - dit keer voor geen appel en een ei - in de wacht te slepen. Van administratieve krenterigheid gesproken !

Hiermee zijn we maar al te ver afgedwaald van het verhaal dat we aan het afwikkelen zijn.

Eugène Vander Meulen had wel zijn (kortstondige) journalistieke

loopbaan vaarwel gezegd maar daarom was hij het schrijven en drukken en uitgeven bijlange niet afgeleerd. Wel integendeel, want weldra zou hij zich hals over kop in de lokale politiek storten, iets dat ons (eindelijk) zal veroorloven met 's mans karakter, fanatisme en onhebelijkheden nader kennis te maken. Op nationaal gebied hadden de Liberalen het bewind ononderbroken in handen gehad van 9 mei 1857 tot 2 juli 1870 wat zeggen wil dat het Kabinet Charles Rogier-Hubert Walthère Frère-Orban gedurende 152 maanden de (liberale) lakens uitgedeeld hadden. Het mag ons dan ook niet verwonderen dat ze in het vooruitzicht van de Parlementsverkiezingen van 11 juni 1878 alles in het werk stelden om de Katholieke Regering nog maar eens aan de dijk te zetten. Dat ze - met die ZE zijn natuurlijk bedoeld hun pers, hun propagandisten, hun kiesdravers - noch moeite, noch tijd, noch geld zouden sparen om na zowat 95 maanden (onvoordelige) werkloosheid zich weer van het staatsroer meester te maken, was de vanzelfsprekendste zaak van de wereld.

De voorbereiding van die verkiezing was een kolfje naar de hand van onze Baard, die notabene geen ogenblik opgehouden had in de bres te springen voor zijn partij.

Wat hij in zijn satiristisch weekblad "Vader Cats (1871-1874) en in zijn "Le Caveau, Rarekiek en Cie, onder kenspreuk Dood lachen en eten als 't voor niet is. Eerste en laatste nummer 100ste jaar bestaans, Jubelfeest 1875" : 4 bladzijden druks op dun geel papier; 50 cm x 33 cm; geen prijsopgave; E. Vander Meulen, drukker, Doorgang vanderdonckt, 4, Gent, ten beste gegeven had, moesten danig verbleken bij wat hij tijdens de campagne van 1878 tentoonspreidde.

Hij stak van wal met een gestencilde schriftuur die zich aanmeldde als weekblad. De titel loog er niet om : "Den Bessem, wekelijksch blad voor alle klassen; nr. 1, Gent, Donderdag (6 ?) juny 1878: Eerste jaargang; 5 centimes; Impr. E. Vander Meulen, Passage Vanderdonckt, Gand. Het ding is gedrukt op dun geel papier; 36,5 cm x 25 cm; 4 blz. waarvan 3 geïllustreerd met manke spotbeelden.

Was het succes van deze 5 centimes kostende Bessem misschien om zo te laten, het volgend nummer dat geen prijs vermeldt zal wel gratis verspreid geweest zijn. Het is eveneens gestencild op 4 blz. doch dit keer op dun wit papier, 16 cm x 24 cm : "Nr. 2; 1ste Jaargang, Donderdag 20 Juni 1878; Wekelijksch Blad voor alle klassen; Liberaal in hart en ziel ! Ze zijn versast !; drukker E. Van Der Meulen (sic), Passage Vanderdonckt, 4, Gent."

Om u een staaltje te geven van de aangewende stijl en gebruikte spelling kopieer ik wat Jonas (omdat die het symbool was van de opstan-

Inschrijvingsprijs
12 Fr. per jaar,
VOOR GANSCH HET LAND.
—
AANKONDIGINGEN :
20 Centiem.

VOLKSBLAD

VERSCHIJNENDE ALLE DAGEN.

PRIJS : TWEE CENTIEMEN.

Men schrijft in :
TE GENT,
Doorgang Vanderdonck,
N° 4.

Verraming
M.V. Wesemael

OVERZICHT

De nationale Vergadering te Versailles. — Zal de Republiek blijven bestaan? — Een nieuw fort binnen Parijs. — Nadar en de luchtballen. — De verraders der Commune. — De zegeprelende intocht der Duitsche legers te Berlijn.

Op den oogenblik, dat wij dit Overzicht schrijven, hebben wij nog geene officiële tijdingen wegens den uitslag der gewichtige beraadslagingen en beslissingen, welke gister door de fransche nationale Vergadering gedaan en genomen moesten worden.

Eene telegram uit Versailles meldt, nogtans, dat eene soort van overeenkomst getroffen zoude zijn, volgens dewelke de verbanningswetten tegen de leden der oud-vorstelijke families van Frankrijk ingetrokken worden, en de prins van Orleans hun ontslag als leden der nationale Vergadering zullen geven zoohaast hunne keuzen goedgekeurd zijn. Tevens zouden zij zich verbonden hebben, tijdens den duur van het huidige fransche Staatsbestuur, zich niet meer als kandidaten voor de Wittevoerde Kamer aan te bieden.

Men verwachtte zich aan eene redevoering van den heer Thiers, hoofd der Uitvoerende macht, in dewelke hij de verzekering zoude vernieuwen van de Republiek te handhaven.

Ingeval de nationale Vergadering het voorstel aanvaarde om de macht van den heer Thiers voor twee jaren tijds te verlenen, is het te voor-

kenswaardig feit, dat de kopstukken der Communisten, welke zich zoo laf verscholen bij hunne minnaressen, geen gebruik van de luchtballen hebben gemaakt om, met den gunstigen oostenwind naar Engeland te ontsnachten.

Onder de fransche nieuwstijdingen, zal men verder zien welke ellendige boel het samenraapsel der opstandelingen uit alle landen was, die in Parijs de Commune hadden gesticht, en ook eenige belangrijke feiten aantreffen wegens de verraders, welke zij, natuurlijker wijze, in haren schoot moest tellen, dewijl het de kopstukken maar te doen was om te pluunderen en goud te verzamelen.

Zooals de geslepen Bismark het voorop zegde, zijn die ambulante oproemakers, verhit op roof en buit, in de fransche hoofdstad behendig in eene rattenval gelokt.

Volgens eene opgaaft van generaal Fabrice, die het bevel voert over de duitsche troepen voor Parijs, mag men aannemen dat er door de Versaillesnaars 15,000 personen, zonder eenigen vorm van proces, zijn doodgeschoten.

Men rekent dat er 16,000 Franschen, gedurende hunne ballingschap, in Duitschland gestorven zijn.

Er worden te Berlijn belangrijke voorbereidselen gemaakt voor den triomfantelijken intocht van 18 juni. De leden van den Rijksdag zullen dit feest bijwonen. Of al de Vorsten, in den oorlog betrokken, zullen deelneemen aan die plechtigheid, weet men nog niet.

Eene telegram, uit Berlijn, meldt dat Keizer

De kiezingen van den hertog van Aumale en den prins van Joinville zijn geldig verklaard met 448 tegen 113 stemmen.

M. Thiers, hoofd der Uitvoerende macht, heeft plechtig verklaard dat hij de Republiek in Frankrijk zal handhaven.

(Men zie verder de *Laatste tijdingen*.)

BUITENLANDSCH.

ENGELAND.

De groote werkstaking der arbeiders te Newcastle-on-Tyne duurt voort. Tusschen de 9 en 10,000 mannen en knaapen loopen ledig.

— *Daily News* deelt mede, dat in afwachting van het verzoek der fransche regeering tot uitbrenging van parijische uitgewekenen, wien het mocht gelukken Engeland te bereiken, besloten is om een waarborgfonds bijeen te brengen, ten einde rechtskundigen bijstand te vercrachten aan personen, die beschuldigd worden ter zake van medeplichtigheid aan de jongste onlusten. Onder de heeren, die zich met dat doel vereenigd hebben, telt men de parlementsleden sir Charles Dilke, Mundella, Jacob Bright, James White en Henry Campbell.

— Te Chislehurst heeft zich in de omgeving van Napoleon III een geval van vergiftiging voorgedaan, waarin de erfprins, de jeudige Lodewijk Bonaparte, schijnt te zijn betrokken. Volgens de *Berliner Borsen Zeitung* zou het hierop neerovenen: Gedurende zijn verblijf op Wilhelmshöhe, werd Napoleon en ook Eugène bediend door eenen jongen kapper uit Kassel, Julius Rothstein. Napoleon wilde hem een

(Het) *Volksblad* (van Gent) telt 4 bladzijden en meet 37 cm x 27 cm. Bemerkt dat op de voorpagina nog steeds nagekaart wordt over de Commune van Parijs (18 maart-27 mei '71). Het blad kost TWEE CENTIEMEN alias een koperen cent. Die prijs doet ons prakkezeren: kost onze krant tegenwoordig geen 12 F alias 1200 centiem, zegge 600 keren de prijs van een *Volksblad* dat notabene bomvol nieuws staat?

ding van Jezus ?) zijn lezers te leraren heeft : “Op Dinsdag elf Juny laetst klepte er een algemeene berechtinghe te Brussel rond vijf uren van den achternoent; om half zes stak men “l’homme malin” een bessemsteel in zijn vuiste in plaats van een lichtmiskeerse; tien minuten nadien lag hij mee den reutel op en klokslag van zes uren stak hij zijn hoofd in een slaapmutse en bedankte ’t ministerie. Malou (= l’homme malin) had geleefd en meê hem heel den rommelzooi van lijkebidders, pilaarbijters, stokslagers, kloklijers, kosteren, krochmannen, vetsakken van Paters zonder en meê zweetvoeten, smeerlapkens van broêrkens, venijnige jesuiten, binnen en buitenpastoors meê blaaskoppen, bourgogneneuzen en pensen lijk paaschbeesten, kwezels meê gerumpelde muilen als êwe perkamenten of vijgekabazen, in een woord heel den papenboel zoo groot hij waait en draait.” U ziet van hier hoe luttel Vander Meulens (liberale) Partij met dergelijk platvloers gepraat gediend was en met welk een verontwaardiging de doctrinaire, of liever reactionaire bestuursleden van die partij kennis namen van dat in hun ogen schandalig geklets. Ook zij waren anti-klerikalen maar hadden een hartgrondige hekel aan de door de Baard geliefde methode van polemiseren. Niet te verwonderen : van een distantieering kwam het tot een breuk met de Association. Een historie die Eugène evenwel niet tot betere gevoelens bracht. Wel integendeel. Kenden ze hem dan maar zo goed ? Dat hij niet de enige was die wat al te grof geschut de vijand beschoot (K. De Rijcke met zijn talrijke spotprenten en Lod. De Vriese met zijn “Dulle Griete”) deed maar weinig ter zake.

Dus, volhardend in de boosheid blijft meneer Baard pamfletten en karikaturen drukken en (blijkbaar gratis) verspreiden.

Op 11 juli (zou hij aan de Sporenslag gedacht hebben ?) verschijnen “mee één ruzie” “De Vrije Stemming” en “Liberté du Vote”, beide op wit papier; 32 cm x 24 cm.

“De Vrije Stemming” wordt gezongen op de zangwijze van “Het Gentsche Geuzenlied”, een week voordien gedrukt door de snelpers van drukker F. L. Dulle-Plus, dezelfde die “De Dulle Griete” gedrukt had. Ziehier de eerste van de vier strofen van dat Geuzenlied :

O Gent, gij stad der helden,
 O Gent, aan u ons groet.
 Het bloed der Artevelden
 Is altijd nog uw bloed.
 De vrijheid is ons wapen,
 Wij roepen, hand in hand :
 Van ’t ongediert der papen
 Verlost ons vaderland.

De 6 strofen van de Stemming laten ons hetzelfde geluid horen. Ook in de Liberté wordt er gezongen op het "air : chant du gueux", doch in slechts 5 strofen.

Dezelfde datum (11 juli) draagt "Het Lied der Kiezing". Zangwijze : "Het Geuzenlied van Fernau" (?) Vier strofen van 12 regels; het gestencild exemplaar (21 cm x 30 cm; wit papier) zg. van de hand van Vien (?); het gedrukt exemplaar (32 cm x 24 cm; wit papier) van de hand van Stien (?).

Die Stien komen we eveneens tegen als de auteur (?) van "Kwezelklacht; Stemme "Hoe gelukkig is de beste". (33 cm. x 11 cm; oranje papier)

"La Chanson des petits bleus" (24 cm x 16 cm; wit papier) telt 9 strofen van 7 regels.

In "Aan 't Volk van Gent" (48 cm x 31 cm; wit papier en 42 cm x 30 cm; geel papier) wordt de Wijze Man nog maar eens in de kiesstrijd betrokken :

Artevelde had gesproken,
Volk van Gent, sta op uit 't slijk,
Op ! der papen band gebroken
Toont dat gij zijn zonen zijt !
En het bloed kookte ons in de ad'ren,
Fier op Ruwaerts oude faam.
Weg de zwarte Landverra'dren,
Weg 't gevloekte papen kraam !
Thans tot U spreekt Artevelde :
Die door 't volk gekozen zijt.
Weg 't gebroed dat lang u kwelde
'T vuil venijn van uwen tijd !
Door het volk zijt gij gekozen.
In uw hand is Belgis lot.
Vrijheid ! zult gij moeten blozen ?
Wat het volk wil, dat wil God.

Jonas

Over de behandelde materie en de manier waarop die behandeld werd is het onnodig veel woorden te verspillen.

Wat de eigenlijke spotprenten betreft, die wegens hun buitenissigheid wel eens zouden mogen uitgegeven worden, dienen zeker vermeld te worden :

die getiteld "Grand théâtre des Polichinelles" (42 cm x 31 cm; geel papier);

die (48 cm x 31 cm; wit papier) welke voorstelt : links “Voor de Kiezing” en rechts “Naar de Kiezing”. Beloofd wordt : “In het toekomstig nummer beginnen wij de geschiedenis met platen van St Antoone met zijn verken”;
 een “pendant” vormende prenten (40 cm. x 30 cm geel papier). De ene prent stelt een grote leeuw voor geplaatst vóór een stenen tafel (Mozes !) met het opschrift Constitution (de leeuw verdrijft een benede papen). Op de andere prent ligt de grote leeuw aan banden.

*
* *

Na de verkiezing, die de Liberalen opnieuw voor 6 jaar aan de macht bracht (Ministerie Hubert-Walthère Frère-Orban) schijnt de Baard in zijn schulp gekropen te zijn. Had hij zijn bekomst gekregen van de politiek ? was hij de pennetwist zat geworden ? Of had hij te erg zijn broek gescheurd aan de beoefening van beide ? Ogenschijnlijk niet want in het verschiet komen van de Gemeenteraadsverkiezing van 13 juni 1882 moest de Baard nillens willens uit zijn kot komen met, natuurlijk, een heruitgave van zijn Bessem. Aan het hoofd van het “wekelijksch blad” is niets gewijzigd. Alleen vernemen we 's drukkers nieuw adres : Imprimerie E. Vander Meulen rue de Bruxelles à Gand. De voorzijde van het vliegend blad (47 cm x 33 cm. wit papier) is ingenomen door de tekst van een lied, 10 strofen van 8 regels, gezongen op het Air van Pierlala :

- 1 De tseven waren niet op 't gemak
 Ze riepen luid tot God
 Maar groote kak of geene kak
 Ze moesten op den pot.
 En was 't hun lied of was 't hun leed
 Hun buizen lagen reeds lang gereed.
 't Was 't best ! zei Pierlala papa
 't Was best zei Pierlala !
- 5 En dan de suikerfabrikant
 Al is zijn waar ook zoet,
 Zijn spekken smaken angebrand.
 Geen die er hebben moet.
 Men maakt het vrije volk van Gent
 Aan heilig suiker nooit gewend.
 't Is bucht ! zei Pierlala papa
 't Is bucht zei Pierlala !

De rugzijde van het drukwerk is volledig ingenomen door een grote

spotprent : "Enterrement du Parti Catholique + Begraving der Katholieke Partij". Evenals in het Pierlala-lied is ook op deze plaats ruimschoots gebruik gemaakt van minder sportieve degenstoten.

Nog een andere prent uit die woelige dagen verdient vermelding. Ze heeft het voorkomen van een rouwbrief (45 cm x 33 cm; wit papier) en is getiteld : De Dag der Dooden + Le Jour des Morts. Commentaar overbodig. Hoe dan ook zou de plaat gerust mogen opgenomen worden in het album der humoristische doodbrieven.

Wat er Vander Meulen toe bewogen heeft sommige veeleer platvloerse politieke liedjes te drukken op de naam en het adres van door hem verzonnen in het buitenland gedomicilieerde zg. confraters is niet gemakkelijk te raden. Was het omdat ze niet van zijn hand waren ? Wilde hij bij de goegemeente de indruk wekken dat het antiklerikaal gedoe niet uitsluitend uit zijn en K. De Rycke's hoek kwam ? Of zat hij zelf zo erg verveeld met die liederteksten dat hij ervoor bedankte er zijn naam aan te verbinden ?

Hoe dan ook voor zover ik het heb kunnen uitvissen schudde hij de naam van 3 zg. vakgenoten uit de wijde mouw van zijn wijde pitaanleer" : Van Tigem uit Gouda, Van Aken uit Leiden, Van Guise uit Utrecht. Toevallig 3 nogal weinig Hollandsklinkende Van-namen ? Om slechts een paar exemplaren van dat litterair goedje in herinnering te brengen, een goedje dat trouwens door de burgerij als onbeschofte, lasterlijke, eerrovende, obscene gemeenheden aan de kaak gesteld werden mogen ik de lezer deze "averechtse" maar niettemin getuigenis afleggende "exempelen" onder het oog brengen :

Een *Pot-Pourri* gedrukt (?) door Van Aken uit Leiden (?)

Volk, let op, let op, let op
de papen zyn 't land meester !

Stemme : C'est l'amour, c'est l'amour of

Polka des Louis d'or of

T'en souviens of

Trien-Trien. Het kan niet anders of de P.-P. zangers moeten het gemakkelijk gehad hebben om het lied aan te leren.

Een *Koeivoet* eveneens op naam van Van Aken gedrukt :

Jongens ! het is naar de kl.. en het spel loopt op
zyn ende

Stemme : Polka des Louis d'or of

Margo ! Margo ! Nogal eens een titel die we alle vijf voeten tegenkomen.

Een andere *Koeivoet* wil de indruk wekken uit Utrecht afkomstig te

zijn en van de persen van Van Guise gekomen te zijn :
't Werkvolk moet niet meer klagen
Dat 't hier te Gend niet leven kan !

Het 7 maal terugkerend refrein hoef ik niet mee te delen. Degenen die deze Koeivoet door Walter De Buck horen zingen hebben weten bij ervaring welk vlees men (letterlijk en figuurlijk gesproken) in de kuip heeft. Het was trouwens deze crapuleuze (dixit de katholieke pers) liedertekst die als laatste druppel die zelfs het donkerblauw liberaal glas deed overlopen. Niet minder kwaad bloed zette Van Guise toen hij 't *Plezier en 't Verdriet van de Bulle* (bedoeld wordt een pauselijke bul) liet verschijnen (?)

Komt, jongens, luistert toe daer is weer een nieuws
in Gent

De papen die zyn kwaed maer wy zyn zoo kontent.

Stemme : Bonjour, Maître Corbeau !

Overbodig er de nadruk op te leggen dat Eugène's tegenstrevers (en slachtoffers) zo maar niet bij de pakken gingen zitten. Meer dan ruimschoots betaalden dezen hem in dag- en weekbladen en op vliegende bladen met gelijke munt, niet zelden hun toevlucht nemend tot niet minder verwerpelijke verweermiddelen. Natuurlijk waren het de Baard zelf, zijn baard, zijn voiture, zijn paard en zijn boeken die het moesten ontgelden.

*

* *

Eugène Vander Meulen moge een weinig gedisciplineerde, ja, rebellerende partijgenoot geweest zijn, een eigenzinnige, koppige betweter; iemand die zoals we gezien hebben niet al te kieskeurig was in de aanwendig van de gebruikte middelen; iemand wiens wrok slechts met vernedering bevredigd werd; deze verdiensten mogen of kunnen we hem niet ontzeggen : hij was ontgensprekelijk de vader van de democratische krant, het centenblad. Een toonbeeld van eerlijkheid en onbaatzuchtigheid. Wat hij op het getouw zette deed hij met de allerbeste bedoeling, Trouwens is het niet zo dat hij het ouderlijk erfdeel letterlijk aan zijn liefhebberijen, waaronder zijn politieke bedrijvigheid, vergooide ? Voor mijn part moge hij in vrede rusten. Op het Campo Santo te St.-Amandus. In het gezelschap van zo menig heel wat meer verdienstelijke medeburger.

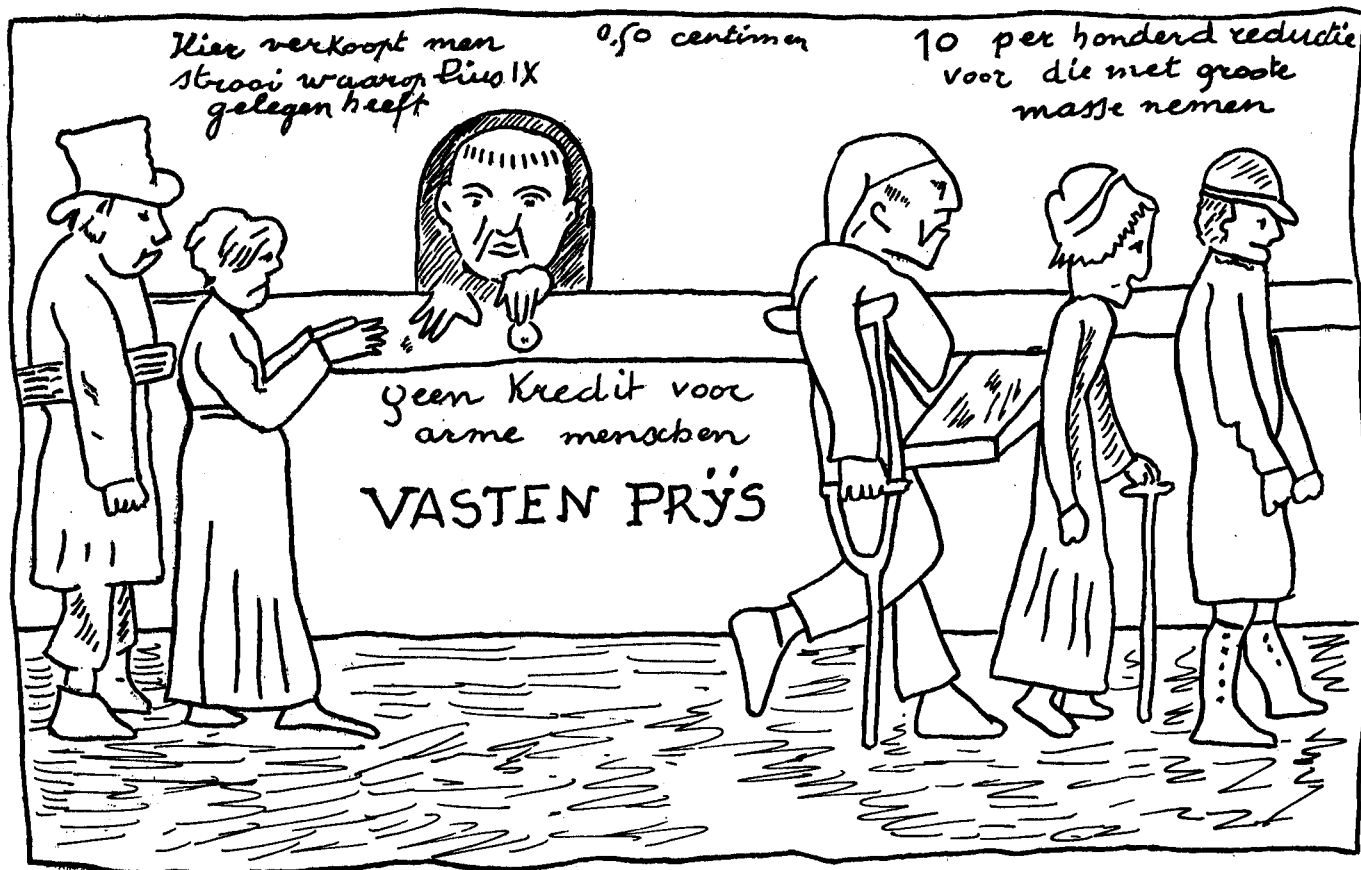
Bij wijze van epiloog moge nog een enkel woord gezegd worden over de man die per slot van rekening gedurende lange jaren de rechter arm van de Baard geweest is : Emile.

In 1880 of daaromtrent verhuisden de echtparen Eugène en Emile naar de Keizerstraat, later Brusselsche Straat, tegenwoordig Brusselsepoortstraat genoemd, Eugène steeds vergezeld van zijn oude, en Emiel van zijn nieuwe boeken. Nauwelijks twee jaar daarop rolde laatstgenoemde zijn matten op om zijn koopwaar in een huis aan de Kuiperstraat onzaliger nagedachtenis (Mast en Danneels !), nu Vrouwebroersstraat genoemd, te gaan etaleren. Niet voor eeuwig evenwel, want in 1885 ontmoeten we hem in de Korte Meire, nu Korte Meer, waar hij, zoals we reeds mochten aanstippen, huisbewaarder-uitbater-herbergier was van de Sodaliteit. In 1889 zegt hij - hoe kan het anders ! - de Kleine Meire vaarwel om zijn tenten te gaan opslaan in het Park van de Citadel. In 1894 luidt zijn adres Fortstraat (nu Montereystraat) nr. 43. Wat hij in en om het Park uitgespookt heeft is een duister geheim gebleven. Zonder enige twijfel heeft hij daar potten, pitten en tsoorkens Gentse uitzet getapt want als hij in 1897 naar de Bennesteeg nr. 7 trekt is het om ook daar aan de tapkast te staan. Na de dood van zijn vader die inmiddels bij hem komen inwonen is, draait hij de bierkraan dicht en wordt hij handelaar in oude boeken. Natuurlijk zult u zeggen. Inderdaad.

Het huis aan de Bennesteeg bewoonde hij niet alleen. Ook het gezien van een van zijn twee zoons, Georges, was er metterwoon gevestigd. Dat gezin heb ik als kleine jongen zeer goed gekend, Emiel ook maar niet zo persoonlijk. Toenmaals (1908 en daarna) was deze laatste aan het Nieuw Circus verbonden als regisseur. En omdat mijn vader vrije toegang had tot dat circus heb ik hem (ik bedoel Emiel) dikwijls op alle mogelijke plaatsen van het gebouw in actie gezien. Met zijn kroeskop en zijn onafscheidelijke pince-nez was hij iemand die u niet ongemerkt kon voorbijgaan. Het voor het voetlicht verschijnen was iets dat hem als aankondiger-presentator uitstekend afging. Als 't nodig bleek zag hij er zelfs geen graten in een of andere bijrol te vervullen in de "revues" die elk jaar op het programma stonden.

Emiel bewoonde een gedeelte van de beneden- en een ander van de eerste verdieping. De voorplaats gelegen aan de rechterkant van de ingang deur - ik weet niet sedert wanneer in een garage getransformeerd -, de enige kamer van 's mans "half huis" die ik ooit vermocht in ogen-schouw te nemen maar niet te betreden, leverde een overgetelijke aanblik op : een rommelige opeenstapeling van oudekleerkopersspullen met overal, op de tafel, op al de aanwezige stoelen en de enkele niet gloednieuwe meubelen, en, natuurlijk, op de grond, oude boeken en door middel van touwen bijeengehouden pakken drukwerk. U hebt het goed geraden : Eugène's nog niet aan de man gebrachte nalaten-

DE WINKEL volks bedriegerij

Prent ontleend aan "Den Bessem" Wekelijksch Blad voor alle Klassen, Liberaal in hart en ziel. Verkiezing van 11.6.1878. De ondertitel luidde: "Ik neem den bessem vast. Zet hem niet eer aan kant. Tenzij de laatste Paap. Loope uit ons Vaderland."

schap. Zoals gezegd was ik meer thuis twee-hoog dan op de andere verdiepingen, het is te zeggen waar zoon Georges met vrouw en dochtertje gehuisvest waren. De ruimste kamer had de man, die een amateur-beeldhouwer was, als atelier ingericht. In de ogen van een argeloze achtjarige knaap een onooglijk-vuile boel : een gedeeltelijk met potaarde gevulde zinken bak en zekerlijk 3 hoge van onder tot boven met het bruine goedje besmeurde houten statieven, met name de dragers van in "mes" natte dweilen gewikkelde klompen potaarde die geduldig - dat moest wel - op een verder behandeling stonden te wachten. Weken lang bracht ik in dat atelier een flink deel van mijn zaterdagnamiddagen door om er voor beeldhouwer Vander Meulen te poseren. Ik herinner mij dat ik eens met moeder naar een expositie van door Georges uitgevoerde werken gaan kijken ben, maar meer dan een vaag beeld van dat bezoek heb ik eerlijk gezegd niet overgehouden. Waren daar in brons gegoten of in hout gebeitelde beelden te zien ? Ik weet het niet.

NOTEN

- (1) Voor alle Oude Volkeren was de BIJ het symbool van de ijver en van nog een boel andere hoedanigheden. Voor de Egyptenaren, de Hittiten, de Babyloniërs, de Grieken. Van deze laatsten leerden de Goten (Zwarte Zee) het zinnebeeld kennen. De Franken leerden het van de Goten, met name de Frankische koning Childerik I die in 481 in zijn "Rijkshoofdstad" Doornik overleed. Toen zijn graf in 1653 geopend werd vond men een fameuze schat van de kostbaarste juwelen waaronder ruim 300 massief gouden (natuurlijke grootte) BIJEN die naar alle waarschijnlijkheid op de mantel van de koning gezeten hadden. Niet meer dan twee van die sieraden zijn bewaard gebleven (Parijs). Napoleon die vanzelfsprekend op de hoogte was van het bestaan en het gebruik van die bijen liet zijn staatsiemantel (keizerskroning op 2 dec. 1804) met een groot aantal geborduurde gouden bijen bezaaien. Het is van deze geborduurde bijen dat er in de tekst sprake is.
- (2) SODALITEIT is een onbestaande Nederlandse naam, SODALITE een onbestaande Franse. Beide werden ontleend aan het Latijnse SODALICIUM dat kameraadschap, vriendschap, verbond betekent. In 1649 trokken de Jezuïeten die sedert 1581 aan de Volderstraat gevestigd waren, aan de Kleine Meer een aan hun klooster palend gebouw op dat ze vanaf 1650 gebruikten om er hun feesten te geven : pruisuitreikingen aan de leerlingen van hun College; toneelvoorstellingen (Latijnse, Franse, Nederlandse) gegeven door diezelfde leerlingen; concerten, balletten, enz. Ook twee jeugdverenigingen, een voor jongelingen, de "Minderjarige Jongheid der SODALITEIT van het Kindeken Jesus" en een voor meisjes, de "SODALITEIT der Jonge Dochters van den Catechismus" maakten van de feestzaal gebruik om er hun treur- en blijspelen op te voeren. Het duurde niet lang of de man in de straat ging het gebouw noemen naar de naam van de jeugdverenigingen. Ook na de opheffing van de Jezuïetenorde en de verbeurtverklaring van

het klooster bleef men de Sodaliteit als feestzaal bezigen en dit tot 1889 toen men overging tot de sloping van het gebouw. Op de aldus vrijgekomen plaats verrees weldra een nieuwe woning, waarin de Rijksuniversiteit in 1965 het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen inrichtte.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

E. Voordeckers, Bijdrage tot de Geschiedenis van de Gentse Pers, Leuven, 1964

Zo kwam Gent van de pers, Gelegenheidsblad, Gent 1974

Catalogus van de Tentoonstelling "Gentse drukwerken uit de verzamelingen van het Gentse Museum voor Volkskunde", Gent, 1974

Joz. van Hoorde, Eene Bladzijde uit de Geschiedenis der Dagbladpers, in "Zon-
dagsblad", Bijblad van Vooruit, 5 maart 1916

F. Vandenhole, Inventaris van Nieuws-, Vak- en Kiesbladen, Gent, 1967

Pr. Claeys, Verzameling Kiesbladen, Universiteitsbibl., G 19590

Pr. Claeys, Les Frères d'Armes de l'Empire, in Notes et Souvenirs, I, XXXIII

Pr. Claeys, La "Sodalité", in Notes et Souvenirs, II, IX

L. M. (Louis Maeterlinck), Les Napoléonistes gantois, in La Flandre libérale,
18-2-1905

Emile Vander Meulen, Terechtwijzing op art. van L.M., in La Flandre libérale,
25-2-1905

Bevolkingsregisters van St.-Amandsberg

Wegwijzers van Gent

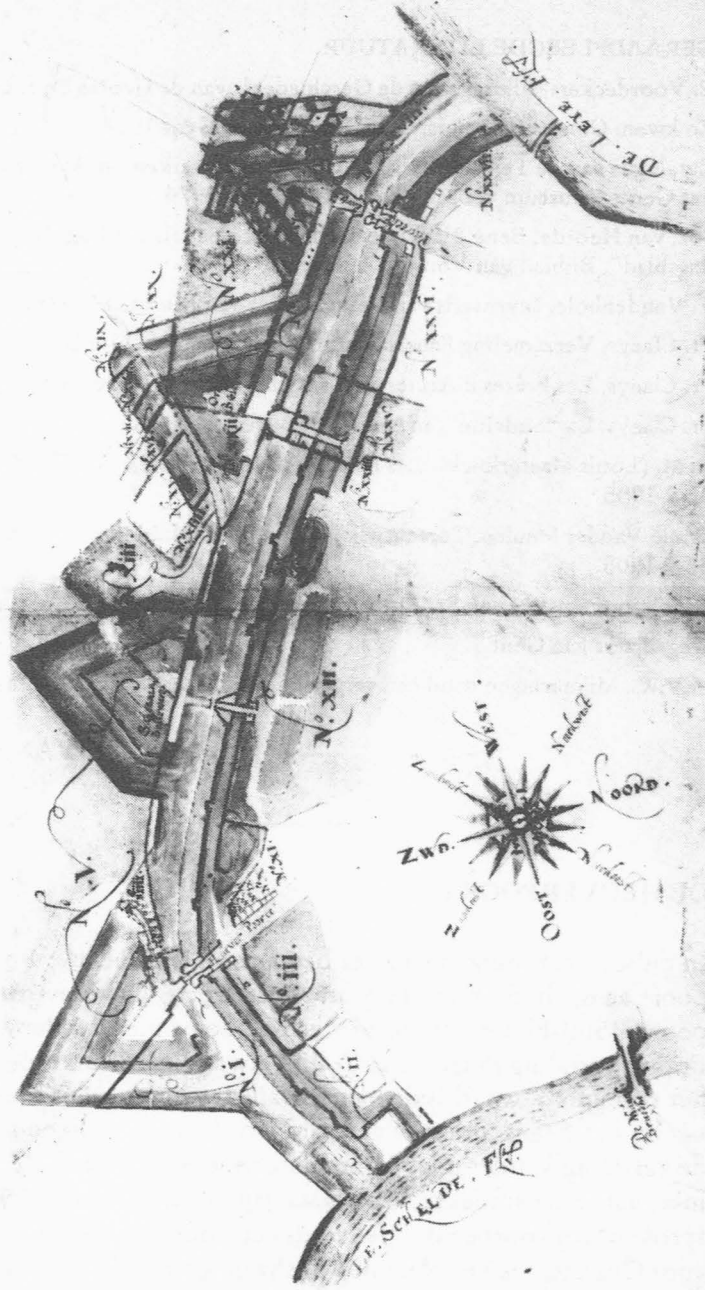
M.V.W., Mijmeringen rond een vergeelde Nieuwjaarskaart, in Palmarès, april 1971.

M. VAN WESEMAEL

DE HEUVERPOORT

In de stadsrekeningen van het begin van de 14° eeuw wordt deze poort aangeduid onder de naam Overpoorte, Oeverpoorte, Hoverpoorte, Sint-Pieters. In de 15° eeuw noemt men ze Heuverpoorte. De Franse vertaling Porte de la Colline kwam in 1812 in toepassing van het reglement, waarbij de namen van straten, kaaien, bruggen en pleinen in het Frans moesten vertaald worden. De bedienden, belast met de vertaling kenden niet of onvoldoende het Vlaams. Ze wisten evenmin, dat in de spreektaal in plaats van "over" "heuver" werd uitgesproken. Bij voorbeeld : Heuverdeken voor Overdeken, Heuverste voor Overste. De vertalers dus dachten, gezien de poort zich bevond

DESCRIPTE
 VAN DER FONTEICHELIE T.S. PIETERS. VAN ANDE SCHELDE TOT DER LUYEN

op het hoogst gelegen punt van de stad, Heuver eenvoudig Heuvel betekende en ze vertaalden dan ook Heuverpoort door Porte de la Colline. De Gentse bevolking sprak echter verder van de Heuverpoort en de Heuverstraat. Onder het keizerrijk kreeg de poort de naam Porte de l'agriculture. Alzo werd ze opgetekend op het plan opgesteld op 3 frimaire jaar IX (24 november 1802) door de landmeter Jean François de Deken. (Stadsarchief reeks 98 nr. 17)

De poort gebouwd in de tweede helft van de 13e en in het begin van de 14e eeuw was vermoedelijk niet zo sterk, want men begon ze te herbouwen in 1405. Het Memorieboek zegt : "In dit jaer den 6 april was de Heuverpoort 't Sente Pieters te Ghendt begonnen te fonderen". De poort was gelegen aan het einde van de Overpoortstraat. De stedelijke archieven bevatten enkele contracten, waarbij het gebruik van de gebouwen van de Heuverpoort aan particulieren werden toegestaan. De stad behield zich echter het recht voor er over te beschikken in geval van algemeen belang. Een akte van 6 september 1450 vermeldt : "Reserverende die altydts tonserwaerts opdat de voorseyde stede het met de selve poerte ofte woenste te doenen hadde het waere omme daer inne te waeckene, ofte andersints ende dan haere vryheit daer mede te hebben algoet behooren zal". In het artikel over de Sint-Lievenspoort werd verteld, dat in toepassing van het verdrag van Gavere van 28 juli 1453 er bij vergissing bevolen werd dat de Heuverpoort en de Petercellepoort eeuwig alle donderdagen zouden gesloten blijven. Dit verbod moest echter van toepassing zijn op de Sint-Lievenspoort. De vergissing werd hersteld in 1456 door een besluit van 24 juli :

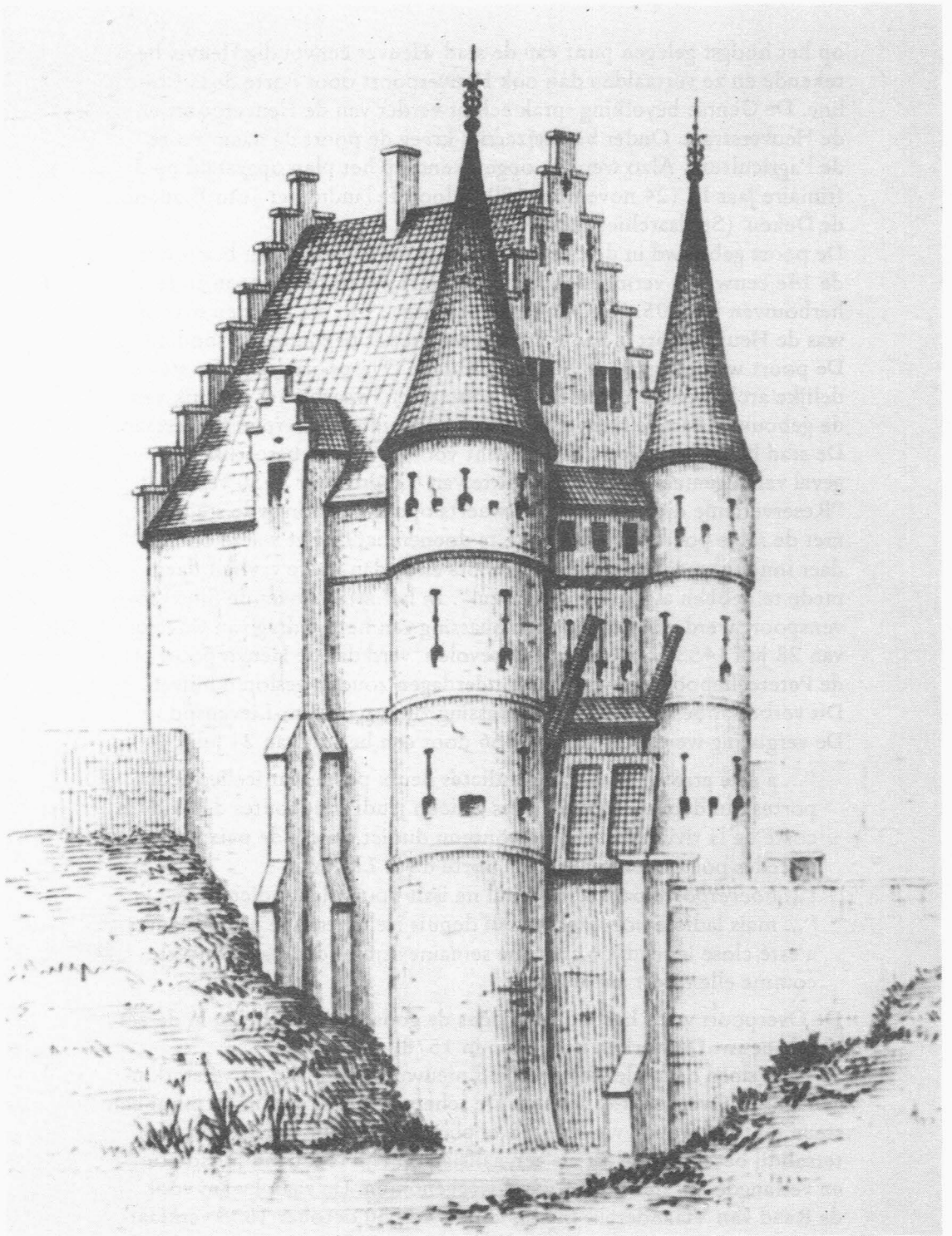
"... a esté erré en nommant lesdictes deulx portes car icelles deulx portes qui depuis ont été closes chacun jeudi sont toutes deulx d'un costé de la rivière et selon le contenu dudict traicté de paix l'une d'icelles portes devoit estre la porte de S. Lievin.

"... *hoeverporte* par laquelle nul ne issit pour aller audict siège...

"... mais ladict *hoeverporte* qui depuis iceluy traicté jusques aures a esté close le jeudi de chacune semaine sera et demeurra ouverte comme elle estoit auparavant."

De Overpoort werd herbouwd tijdens de godsdienststroevelen in de zestiende eeuw. De werken begonnen in 1578.

In 1632 deed de stedelijke overheid nieuwe werken aan de versterkingen aan de Overpoort uitvoeren. De schepenen besloten in de muur een steen met het wapen van de stad te plaatsen. De abt van de Sint-Pietersabdij beschouwde dit als een aanslag op zijn recht van jurisdictie en verlangde dat het wapen werd weggenomen. De zaak kwam voor de Raad van Vlaanderen. In zijn vonnis van 30 oktober 1635 verklaar-

De Overpoort naar het Panoramisch gezicht op Gent in 1534.

de de Raad : "Dat het stellen ende blyven van de wapenen deser stede in de wercken van de heuver-poorte den eeschere niet en prejudicieert nochte en prejuditieeren en sal in syne heerliche de ende jurisdictie". Justo Billet, de Gentse politiemeester, die bevoegd was over de wegen, de inspectie van de gebouwen, enz. schreef tussen 1658 en 1667 zijn elf Politieboecken, waarin hij alles wat betrekking had met zijn opdracht chronologisch optekende. Justo Billet geeft ons een beschrijving van de toestand van de Heuverpoort omstreeks 1660.

"Den selven dito (21 aug. 1660) van dar gijnghen wij besichtighen het werck van den muer an d'heuverpoorte, alsmede van buijten de casamatten ofte kelders van de selve poorte die commen onder ofte ter sijden van de valbrugghe, die staen in eenen seer soberen staet, om teenemael te vallen, alsoo den arduyn ligt sonder moortel ofte calck, ende door de vochticheyt van de greppen ofte gotten heel rot.

"Hebben oock ghesien met verwonderinge hoe dat de selve heuverpoorte ghemetst ende ghemaect staet sonder fundamenten ende alleene ghemetst op het sandt, soo men can sien neffens de selve poorte an het poortgat van secours."

(Boeck I, fol. 54.)

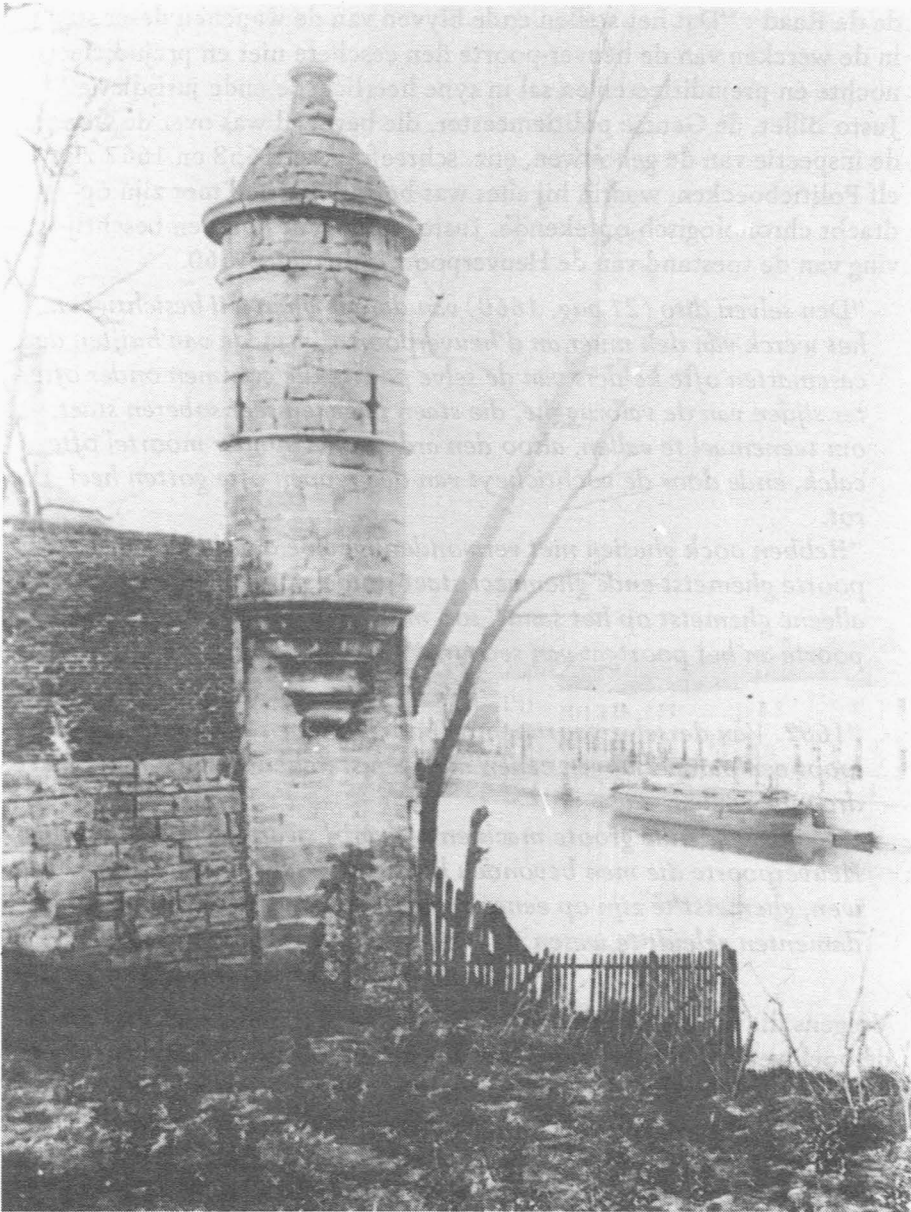
"1662. Van derselve voornoemde poorte tot aen de petercellepoorte loopt een parapet boven eenen nieuwen stercken steenen muer met drooghe wallen.

"Daer is mede die groote machien ofte grof swar stuck werck vande Heuverpoorte die men bevonden heeft tegen alle maxiemen van bouwen, ghemetst te zijn op eenen sandighen grondt zonder eenige fundamenten geleidt te wesen."

(Boek III, fol. 111 et 158.)

Volgens dit verslag had de Overpoort dus geen grondvesten. In hetzelfde boek vertelt Billet, dat vroeger de Heuverpoort ook diende om personen, die aan melaatsheid leden, op te sluiten : "de welcke heuverpoorte plaegt te wesen de ghevanghenisse van de Lazárisen ofte ackersiecken".

Om de stad beter te beschermen tegen de aanvallen van het Frans leger tijdens de Spaanse successie-oorlog werden nieuwe versterkingen gebouwd in de nabijheid van de Overpoort. Alzo werd een klein fort met torentje aan de oever van de Schelde aan ter Plaeten gebouwd, torentje dat thans nog bestaat. Men versterkte tevens de muren tussen de Overpoort en de Kortrijkse poort en dit in 1676. De muur, die de beide poorten verbond, was gebouwd in 1662. Onze Justo Billet ver-

telt in zijn tweede boek : “... te doen coopen de materialen van arduyn, blauwe steen, calck om daermede voorts op te doen maecken den muer deser stede tusschen de Petercellepoort ende de Heuverpoorte tot minder cost ende bedroeg”.

Wanneer in 1678 de legers van Lodewijk XIV de stad Gent belegerden,

vielen ze de Overpoort aan. Na de belegering werd de Overpoort hersteld en bleef ze zonder grote veranderingen tot in 1827, jaar waarin de Overpoort werd afgebroken. In 1829 werd een nieuwe poort gebouwd, bestaande uit twee gemetselde kolommen verbonden met een ijzeren hek. De nieuwe poort werd afgebroken in 1860 na de afschaffing van de stedelijke octrooirechten.

Bij de afbraak van de Overpoort in 1827 schreef de Gazette van Gend op 2 augustus :

“De oud beruchte heuverpoort gaet eerstdags afgebroken worden, waertoe de aenbesteding den 20 augusti 1827 zal plaets hebben. Nu zal er maer de S. Lievenspoorte meer overblijven der oude versterkingswerken dezer stad (uitgenomen de Postern en Zandpoorten op de Houtlei).

“De eerste bouwing dezer poort moet, zoo het schijnt, plaets gehad hebben in de twaelfste eeuw namentlijk onder de besturing der negen en dertig. Haere oude naem van heuverpoort bewijst dat zij voor de bijzonderste van de stadspoorten gehouden wierdt; sedert dien tijd is die poort verscheide mael geheel ofte gedeeltelijk hersteld geworden, als in de oproerige tijdstippen van 1340, onder het ruwaertschap van den beruchte Jacob van Artevelde; in 1382 ofte 1383, onder het bewind van Philips van Artevelde; in 1452, in den opstand tegen de zoogenaemde Picardiërs; en in 1572 onder de dwingelandij van Joncker Jan van Hembyze en den heer van Rijkhove.

“Men bemerkt dat deze poort, bij het vredetraktaet van Gaver, gesloten tusschen den hertog van Bourgondien Philippus den Goeden en de oproerige Gentenaers, moest toegemetst worden omdat de gentsche witte Caproenen langs dezelve naer het slagveld van Gaver getrokken waeren, doch wierdt niet uitgevoerd.

“Ten tijde der beeldstormerij werden de materialen der afgebroken abdij van S. Pieters tot herstelling dezer poort gebruikt, en in 1674 wierdt de zelve andermael hersteld en versterkt door de zorgen van den graef Monterey, gouverneur ad interim der spaensche Nederlanden, wanneer buiten deze poort een fort gebouwd wierdt onder den naem van Fort Monterey ofte Zegelfort.”

Naar een artikel van Pr. Claeys in de Messenger des Sciences Historiques 1892.

M. LIEVENS

EEN BRIEF VAN EEN GENTENAAR UIT MEXICO

NOOT

De Buck Eugène Albert, sergeant-clairon, (° Gent 1829, ajuteur, betovergrootoom van ondergetekend lid G.T.), maakte op 24-9-1866 deel uit van 250 om hun uithoudingsvermogen geselecteerde grenadiers en tirailleurs. Met 90 ruiters in de voor- en achterhoede en onder leiding van 17 officieren moest Ixmiquilpan ontzet worden. Het plaatsje was daags tevoren ingenomen door 500 Mexicaanse ruiters, 300 infanteristen en 40 deserteurs uit het Oostenrijks regiment (Poolse en Russische huzaren). Aan het gevecht (25-9-1866) was een 24-uren mars voorafgegaan en de aftocht van de Belgen, genoodzaakt door een niet verwachte overmacht, nam 42 uren in beslag ! De soldaten hadden in 40 uur niets te eten gehad en hun muilezels bezweken onderweg van uitputting. Balans van deze laatste fatale slag der Belgische vrijwilligers te Mexico : 19 gewonden en 18 doden waaronder Eugène De Buck. Hij is één van de twee Gentenaars die op het slagveld sneuvelen gedurende gans het Mexicaans avontuur. De Gentse majoor Tydgadt bezweek pas later aan zijn verwondingen opgelopen bij de slag te Tacambaro. (Zie ook GT. 1979 nr. 3 blz. 120, 122 en nr. 4 blz. 184 en foto blz. 188 in het midden uiterst rechts).

Hierna volgt zijn brief die ik overerfde van mijn grootvader.

DE BUCK RONALD

BRONVERMELDING

DUCHESNE Albert : L'expédition des volontaires belges au Mexique 1864-67.

Patzcuaro, den 20 september 1865.

Zeer beminde vader, broers en zuster,

Dezen dient om u te laten weten dat ik nog altijd in volle gezondheid ben en ik verhoop van u hetzelfde, en ik hoop dat u nog alle in het leven zijt. Beminden vader, gij had veeleer eenen brief gehad maer onze brieven worden altijd aengerand van de brigands want het is al den derden brief die ik u schrijf. Nu pijns ik dat mijnen brief zal teregte komen tot Rijsel en van daar naar Gent.

Ik en zal al niet schrijven van den Mexique, ik zal simpelijk enige pas-

sagen van mijne roeten laten weten, Gelijk gij al wel weet dat wij gelukkig tot Saint Nazaire gekomen waer wij zijn ingescheept den 15de voor naer Vera Cruz te vaeren. Wij zijn den 18de uit Saint Nazaire vertrokken met een schoon weder en eene voorspoedigen wind, maer den derden dag is het weder ongestuimig geworden dat wij altegaer peynsden dat het sloop ging in stukken geslaegen worden, maer God heeft ons bermhertig geweest. Dat weder heeft alzo 3 dagen en drie nagten geduerd zonder ongelukken, den vierden dag is het weder veranderd en is zeer schoon en helder geworden, en alzo zijn wij gekomen tot de Martinique. Een schoon en groot eyland dat bewoond is door zwarten die het Frans spreken want het behoort aan het Frans toe. Beminden vader, wij zijn daer verbleven 48 uren, en moet u ook zeggen dat het zeer braaf volk is die dezelfde religie hebben van ons en het eyland is zeer vrugtbaar. Daer koopt men 10 appelsienen voor 3 centiemen. Van daer zijn wij gevaeren naar Santiago de Cuba hetwelk ook een zeer schoon eyland is en bewoond is door de spaenjaers, maer daer kan ik niet veel van zeggen want wij en hebben daer maer acht uur gebleven en van het schip geweest. Van daer zijn wij gevaeren naer Vera Cruz. Daer zijn wij aengekomen den 16 van december waer wij 3 dagen zijn verbleven en daer heb ik zeer verwonderd geweest over het leven en de kledingen van het volk. Daer is het al Mexique, beminden vader. Daer zijn wij vertrokken met ons konvooi tot Camaron. Daer hebben wij gebleven tot des anderendaags en hebben wij nog 19 dagen te voet gegaen en de 7de van januari zijn wij in Mexiqueco gekomen, maer hoe blijde waeren wij als wij de torens van Mexiqueco zagen en nog meer als wij bij onze kameraten kwamen die eene maend voor ons vertrokken waeren, maer beminden vader broers en zusters, hoeveel gelukkiger zal ik nog zijn als ik het geluk zal hebben van u nog eens te mogen zien en in mijne aermen te drukken, het grootste en het rijkste dat ik nog op de aerde bezit dat is mijnen vader. Nu laat ik u enigte passagen van Mexiqueco weten. Mexiqueco is eenen zeer schoone en groote stad waer veel commerce gedaen wordt maer het volk is nog als wild, en het arm volk loopt daer als naekt langs de straeten. Wat de norriture van eten en drinken betreft, dat is alverre hetzelfde gelijk in Belgenland. Anders niet dat alles veel duurder is. De patatten, voor 20 kilo's betaalen wij tot 6 frans, wat de legumen aengaet dat is gelijk bij ons en den drank, het bier, betalen wij 35 centiemen de pint en het en deugt niet. De sterke dranken zijn alverre gelijk bij ons. Wat de religie aengaet, zoo groot als Mexiqueco is is het de katholyke religie. Nu beminden vader, broers en zusters ons geluk en heeft niet lang geduurd. In Mexiqueco zijn wij 2 maenden verbleven

en dan zij wij vertrokken in de provincie Michaoacan en altijd in de bergen en 10 à 15 uren per dag marcheren voor achter de conakers te zitten, daer zijn 2 soorten brigands die anders niet en doen als moorden en stelen en anderen die soldat zijn maer die den keyzer niet willen kennen, die anders niet en willen als republiek en daer zijn benden van 4 à 5000 mannen. Dan zijn wij gekomen in Morelia ook een zeer schoone stad. Daer zijn wij gebleven 3 dagen en vandaer zijn wij gegaen naar Tacambaro waer wij eene attak gehad hebben met de brigands, maer wij en konden daer geen stand tegen houden, want zij waeren met 3700 mannen en wij met 3 à 400 mannen. Daer hebben wij verloren 7 officieren en eenige soldaten en 7 gebleeserden en de anderen zijn gevangen gepakt en we zijn met eenigte weggelopen nadat alles gedaen was. Dan zijn wij gekomen tot in Patzcuaro waer ik mij nu nog bevind. Dan hebben wij een afferen gehad, ook tot Tacambaro (Loma), maer daer hebben er zij aen toegelyd. Zij waren met 4000 mannen en wij met 800. Zij hebben daer 500 doden gehad zonder de gekwetste en wij hebben maer eenen dode gehad, een officier, en 4 gekwetsten. Wij hebben hun 5 stukken canon afgepakt en nog veel andere dingen. Als ik het geluk heb van u nog te zien dan zal ik u meer vertellen. Nu beminden vader doet veel komplementen aen geheel de familie dat ik nog in volle gezondheid ben.

Beminden broeder Charel, en Bernard, Marie en Bie, ik hoop dat u nog alle in volle gezondheid zijt en ook hunne kinderen. Beminden broers en zusters zijt zo goed van mijnen brief te zenden naer vader en hem in een andere enveloppe te steken. Ik sluit mijnen brief en blijf uwen onderdanigen zoon en broeder tot ter dood. Eugène. Als u mij schrijft, gij moet schrijven naar Mexiqueco. Mijn adres is Eugène De Buck, sergent clairon au corps Belge Mexico à Mexico.

Eugène De Buck.

HET PLAN GOETHALS

Het plan van G. Goethals, landmeter, gepubliceerd bij P. de Goesin in 1796 en gedrukt op een groot aantal exemplaren, is merkwaardig onder velerlei opzichten. Het bevat een alfabetische lijst van de straten, markten en pleinen, geeft een lijst van de godsdienstige gebouwen, hospitalen, scholen, openbare gebouwen, bruggen in hout en steen. Het plan is verdeeld in vierkanten, in de hoogte aangeduid door een

cijfer en beneden door een letter. De afmetingen zijn 720 mm. op 510 mm. Het plan steunt op een nauwkeurige opmeting. De schaal is zorgvuldig aangeduid : 12 cm. op het plan zijn 200 roeden of 780 meter. De schaal bedraagt dus 1/6 500.

Het plan van Goethals is origineel en persoonlijk. De auteur heeft nauwkeurig de veranderingen van de stad Gent onder de regering van Maria-Theresia en Jozef II opgetekend. Deze veranderingen zijn niet zo talrijk, maar laten ons toe vast te stellen, dat de stationaire toestand van de vorige eeuwen zal eindigen.

Het beluik van de Bijloke is niet veranderd, maar met de bouw van het Stapelhuis (1779) werd de Coupure - links bebouwd vanaf het Stapelhuis tot aan de molen. Wat verder ziet men de aanleg van nieuwe straten rond het Rasphuis (1775). Men bemerkt reeds enkele huizen in de Akkergermstraat, waar de oostzijde bijna is volgebouwd. Aan de Brugse Poort bemerkt men enkele rijen nieuwe woningen en langs het kanaal het nieuw kerkhof (1785) (Bedoeld wordt het oud kerkhof in de De Smetstraat). Op de rechter oever van de Coupure ziet men vijf of zes gebouwen dichtbij de Iepensteeg. De Saliestraat (= Kromme Elleboog) is niet voltooid, Twaalfkameren is aangelegd tot aan de Rozemarijnbrug. De Theresianenstraat telt enkele huizen aan de toekomstige Casinostraat (= Wispelbergstraat). De Rasphuisstraat en de Coupuregang (= Akkerstraat) zijn bijna volgebouwd. De Brugsepoortstraat is voltooid. Het Begijnhof is intact, maar het Prinsenhof, verkocht in 1777, is verkaveld en men bemerkt er nieuwe gebouwen. De Sint-Antoniuskaai, de Lievegang (= Kolveniersgang) en de Molenaarsstraat worden bebouwd. Noch de Groene Briel noch de Palingstraat (= Groene Briel) zijn veranderd tot aan het Meerhem. Slechts weinig huizen zijn er bijgekomen in het Berouw en op de Vogelenzang, maar de Geuzenberg is voltooid. Geen veranderingen op Meulestede, op de Voormuide, in de Priesterstraat (= Doornzelestraat) en op het Nieuwland. Er werd niets bijgebouwd aan de Reke noch in de Ham. De Leopoldstraat is in aanleg. Op de Joremaykensmeers zijn reeds enkele huizenblokken gebouwd (de latere Dampoorstraat).

Rond het Spanjaardkasteel en in de Heernis is niets veranderd. Er werd ook niet gebouwd tussen de Keizerpoort en de Sint-Lievenspoort, noch tussen de Sint-Lievenspoort en de Oude Molenaarsstraat (= Wememaerstraat). Er zijn evenmin veranderingen gekomen tussen Ter Platen, de Heuverpoort en de Kortrijkse Poort. Rond de kazerne van 1687 op het Eekhout zijn enkele gebouwen opgetrokken. Op de wijk Sint-Pieters zijn de Dekstraat en de Kazernestraat in aanleg. Langs de steenweg naar Kortrijk staan slechts weinig huizen tot aan de herberg De

PLAN VAN GEND
In de grootte van
een halve myl
in 1796

Hert.

Het plan van Goethals is merkwaardig omdat het aantoont, dat de driehoekige omsluiting van de stad stilaan zal verdwijnen. De stad Gent werd ontmanteld op bevel van Jozef II (1782). De versterkingen zijn in puin; de bolwerken zijn lanen en wandelingen geworden en enkele grachten zijn gedempt. Het Monterey-fort voor de Kortrijkse Poort is verdwenen; van het Spanjaardkasteel is de zijde gericht naar de Dampoort afgebroken. De Baudelo-abdij wordt gebruikt voor de Ecole Centrale en Bibliotheek. Het park werd een Botanische Tuin. Het Bisschoppelijk Paleis (Steendam) wordt gebruikt als departementaal hotel; het Sint-Agnesklooster (Lindenlei) wordt als broodmagazijn gebruikt. Er naast aan de Coupure bevindt zich het Douanekantoor. Het Sint-Veerle-kapittel werd overgebracht naar de Jezuïeten in de Voldersstraat en de Raad van Vlaanderen is ondergebracht in hun gewezen college. De academie is in het oud Augustijnencollege. De kleine zaal van de Parnassusschouwburg gebouwd in 1789, is aangeduid op het plan en in de legende (Houtlei).

Vertaling uit het werk "Plans de Gand" door Victor Fris (1920).

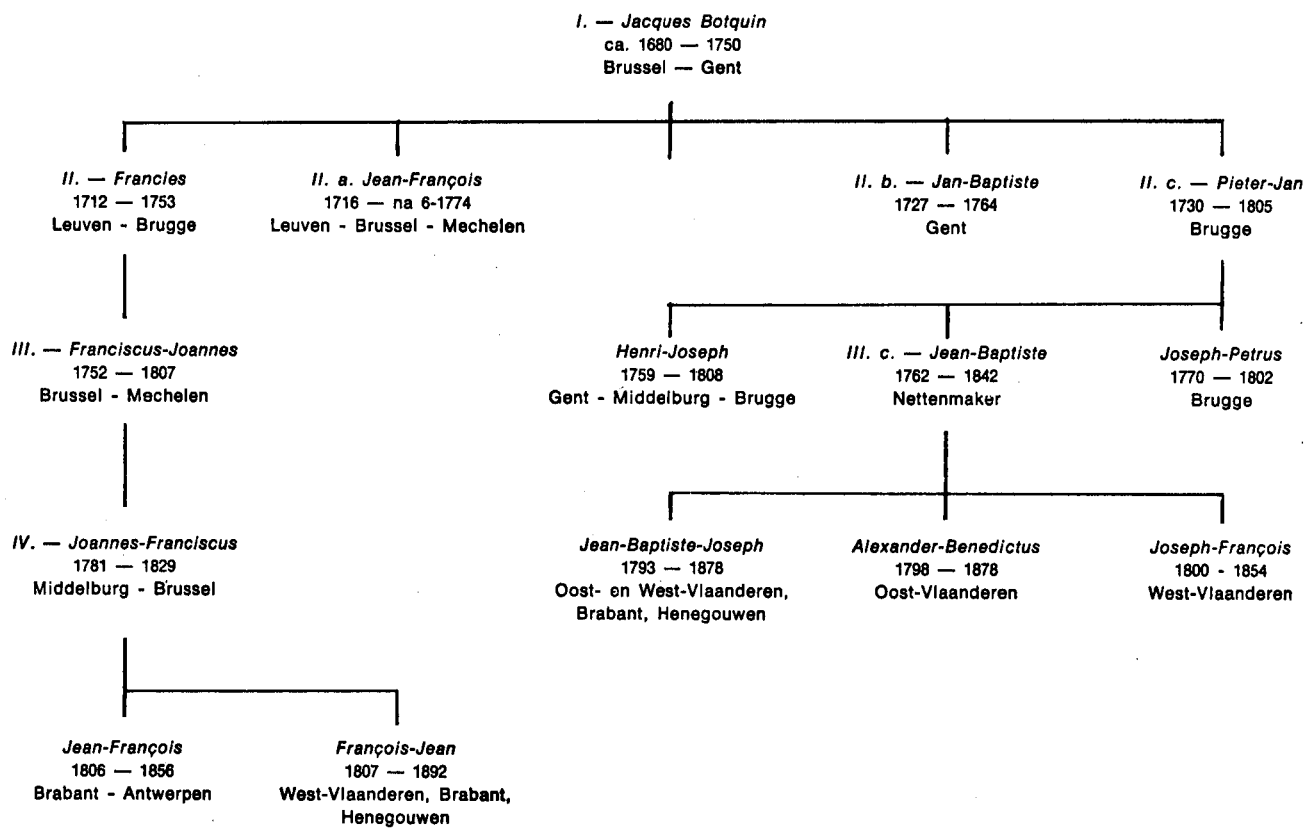
NOOT : Zoals reeds medegedeeld is een heruitgave van het Plan Goethals op zwaar papier verkrijgbaar in het Documentatiecentrum (prijs 100 fr.). Voor verzending per post in een kartonnen buis : 150 fr. te storten op de postrekening 000-1050473-60 Heemkundige en Historische Kring Gent.

BIBLIOGRAFIE

1. ZO DE VADER ZO DEN ZOON II

In het maartnummer van G.T. hadden we op blz. 109 de gelegenheid, met veel lof trouwens, onze mening uit te brengen over een artikel dat ons medelid Jacques de Vriendt even voordien voor *Vlaamse Stam* geschreven had. Het betreft de genealogie van het Vleeshouwersgeslacht der *Van Loos*.

Inmiddels vergastte dezelfde genealoog ons, eveneens in *Vlaamse Stam*, (meinummer 1979, blz. 265-281) op een andere verhandeling die we gerust de evenknie van zijn eerste pennevrucht mogen noemen. Ik gewaag van evenknie omdat de auteur in beide gevallen over beroepsdoders handelt : in het eerste geval zijn de slachtoffers onnozele huisdieren, in het tweede geval misdadige mensen.

Als er iemand aan te wijzen is die met kennis van zaken over laatstgenoemde doders iets mee te delen heeft dan is dat ontegensprekelijk De Vriendt. Toen ik hem zowat 15 jaar geleden leerde kennen had hij reeds een ontzaglijk pak documentatie over die beulen (1) - want het is over dat slag mensen dat hij schrijft - bijeengegaard : honderden steekkaarten. Ge kunt u voorstellen in welke mate dat pak sedertdien aangegroeid is !

In de inleiding van zijn verhaal wijdt de auteur vooral uit over de functie, de status en de sociale positie van die lui de nadruk leggend op de bedenkelijke faam die ze bij het volk genoten. "Zij waren werkelijk de vervloekten van onze maatschappij. Indien hun ambt weliswaar afschuwelijk was, verdienden ze nochtans deze verachting niet." Natuurlijk is het de beslotenheid van het beroep - zoals dat bij de vleeshouwers het geval was - waarop gewezen wordt. De auteur had zowel over de de Hannoffs, de Straetmans of de Hamels kunnen schrijven, allemaal zeer belangwekkende Belgische scherprechtersgeslachten. Om meer dan één reden liet hij zijn keuze vallen op dat van de *Boitquins*. Deze Boitquins vormden inderdaad de loyaals bedeelde dynastie. Overigens waren ze in Gent meer dan goed vertegenwoordigd. Vergeten we niet dat de eerste in de rij, Jacques, degene was die zich in 1716 te Gent kwam vestigen waar hij de beruchte Jan Franck opvolgde. Om een idee te vormen in welke mate scherprechterszonen met scherprechtersdochters in het huwelijk traden : Boitquins met Staetmans; Boitquins met andere beulskinderen moet ge De Vriendts verantwoorde studie ter hand nemen. Ge kunt niet ontgoocheld de boeken sluiten. Tot beter begrip van de zaak drukken we de stamboom van die merkwaardige dynastie af.

M. V. W.

(1) Een goed punt verdient de auteur alvast wegens het feit dat hij vermeden heeft in de titel van zijn artikel de naam beul te gebruiken. Inderdaad heeft die onsympathieke naam nooit een officieuze, laat staan een officiële klank gehad. In de administratieve zowel als in gerechtelijke bescheiden kwamen geen andere benamingen voor dan : hangman = galgemeester (pendeur); coc = kok (queux); scarproc, scerprechter; meester van den hooghe weercke (maître des hautes oeuvres); criminele officier, dienaer van de justicie, justicier van der stade (haut justicier); justicier van de sweerde (exécuteur de haute justice).

2. HERDERS EN PAROCHIANEN. Kerkelijkheidsgegevens betreffende het bisdom Gent, 1830-1914 door Jan Art. (Verhandelingen der Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent deel XIV, 1979) Prijs : 400 fr. (postrekening der maatschappij :

000-0370680-43)

In onze jaargang 1978 werd reeds de studie Kerkelijke Structuren en Pastoraal in het bisdom Gent 1830-1914 van dezelfde auteur besproken. De voor ons liggende studie - vrucht van jaren geduldig zoeken - bevat : 1) streefpunten van de pastoraal, 2) relationes status diocesis en algemene overzichten, 3) praktijkgegevens over de stad Gent (Paaspraktijk, aantal communies, mispraktijk), 4) praktijkgegevens platteland en kleine steden. In het Woord Vooraf zegt prof. dr. R. Van Eenoo : "Men mag terecht spreken van een evenement in de kerkgeschiedenis van de nieuwste periode". Voor de kennis en het begrijpen van de 19e eeuw is deze studie onmisbaar. Al de bibliotheken van de Heemkundige en de Historische Kringen moeten dit werk bezitten. Indien het ons toegelaten is zouden we de volgende wens willen uitdrukken : slechts een kleine minderheid van de bevolking beheerst de Latijnse taal. Met het praktisch verdwijnen van de oude humaniora zal de kennis van het Latijn het bezit worden van een uiterst kleine groep. Dergelijke studies echter blijven ook nog over vijftig jaar hun waarde behouden. We menen dan ook, dat het wenselijk zou zijn in voetnota's de vertaling te geven van de Latijnse citaten.

3. DE SINT-NIKLAASKERK TE GENT. Geschiedenis-Iconografie-Kerkschat-Restauratie. Gent 1979. (prijs 150 fr.)

Ter gelegenheid van de Veertiendaagse van de Sint-Niklaaskerk - manifestatie, die de grootste belangstelling van het publiek mocht genieten - verscheen deze brochure. Ze bevat twee bijdragen : Geschiedenis van de Sint-Niklaaskerk en De Restauratie van de Sint-Niklaaskerk, alsmede de catalogus van de tentoonstelling ingericht in het Museum Vander Haeghen in de Veldstraat. Keurig uitgegeven en rijkelijk geïllustreerd werk.

Kosteloos werd nog verspreid "Veertiendaagse van de Sint-Niklaaskerk", catalogus van de tentoongestelde werken in de uitstalramen van de winkels in de dekenij Veldstraat Center en aanpalende straten.

4. OSCAR COLBRANDT.

Brochure uitgegeven ter gelegenheid van de Herdenkingstentoonstelling in de Sint-Amanduskapel op het Campo Santo. Naast een bijdrage over de betekenis van het werk van de kunstenaar Colbrandt door Johan van Mechelen bevat de brochure biografische gegevens, een bondige geschiedenis van het Campo Santo, alsmede de catalogus van de tentoonstelling.

M. S.